

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра національної економіки та публічного управління**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Публічне управління та адміністрування
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	28 Публічне управління та адміністрування
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	281 Публічне управління та адміністрування

Форма навчання: **очна (денна)**

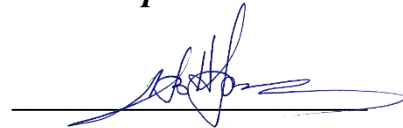
КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Реалізація державної політики у сфері інтеграції України до
єдиного цифрового ринку ЄС»

здобувачки **Мілюхіної Анастасії Дмитрівни**

Науковий керівник: *д.держ.упр., проф. Карпенко Олександр Валентинович*

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: *д.держ.упр., проф. Карпенко О.В.*

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра національної економіки та публічного управління**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Публічне управління
та адміністрування
28 Публічне управління
та адміністрування
281 Публічне управління
та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Н.В. Федірко

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Карпенко

2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Мілюхіній Анастасії Дмитрівні

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему «Реалізація державної політики у сфері інтеграції України до єдиного
цифрового ринку ЄС»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «26» лютого 2024 р. № 423-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах Міністерства
цифрової трансформації України.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-правові засади функціонування цифрового ринку ЄС
Розділ 2	Сучасний стан функціонування єдиного цифрового ринку ЄС
Розділ 3	Удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС
Об'єкт дослідження:	Інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЄС
Предмет дослідження:	Реалізація державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Метою дослідження є розкриття теоретико-правових та практичних засад функціонування єдиного цифрового ринку ЄС та обґрунтування напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1. Розкрити сутність, мету, базові складові та цілі цифрового ринку ЄС. 2. Проаналізувати нормативно-правову базу ЄС та України у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС.
У розділі 2	3. Визначити сучасний стан реалізації державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. 4. Проаналізувати досвід функціонування єдиного цифрового ринку ЄС на прикладі країн-членів ЄС.
У розділі 3	5. Сформулювати пропозиції щодо напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Завдання підготував
науковий керівник

О.В. Карпенко

Завдання одержав
здобувач

«28» лютого 2024 р.

А.Д. Мілюхіна

«28» лютого 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 77 сторінок, 5 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел з 87 найменування.

«Реалізація державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС»

Об'єкт дослідження – інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Предмет дослідження – реалізація державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – розкриття теоретико-правових та практичних засад функціонування єдиного цифрового ринку ЄС та обґрунтування напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити сутність, мету, базові складові та цілі цифрового ринку ЄС;
- проаналізувати нормативно-правову базу ЄС та України у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС;
- визначити сучасний стан реалізації державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС;
- проаналізувати досвід функціонування єдиного цифрового ринку ЄС на прикладі країн-членів ЄС;
- сформулювати пропозиції щодо напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС;

Теоретична та методична значущість отриманих результатів полягає у тому, що у роботі досліджено теоретичні засади функціонування єдиного цифрового ринку, зокрема визначено сутність, мету, базові складові та цілі цифрового ринку ЄС, проаналізовано аспекти правового регулювання цієї сфери; визначено наявні недоліки та виклики з якими стикалася Україна під час реалізації державної політики у цій сфері. Отримані результати допоможуть розширити теоретичне розуміння євроінтеграційних процесів у цифровій сфері.

Практичне значення отриманих результатів: полягає у обґрунтуванні заходів щодо удосконалення та пришвидшення інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Результати дослідження та надані рекомендації можуть бути використані в практичній діяльності органів публічної управління, які реалізують політику у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: єдиний цифровий ринок, Європейський Союз, європейська інтеграція, цифрова трансформація, цифровізація.

ВІДГУК

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

Мілюхіної Анастасії Дмитрівни

на тему: «Реалізація державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС»

Актуальність теми. Дослідження теми реалізації державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС є вкрай актуальним та необхідним, оскільки воно відкриває широкі перспективи для економічного, технологічного та соціального розвитку України, покращення її регуляторного середовища та підвищення рівня цифрової безпеки. Інтеграція до єдиного цифрового ринку ЄС є стратегічно важливим кроком для України на шляху до європейської інтеграції та підвищення її ролі у глобальному цифровому просторі. Саме тому, зазначена тема є досить важливою для того, щоб визначити сучасний стан, проблеми та перспективи у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС, та на основі цього сформулювати пропозиції щодо шляхів удосконалення та прискорення темпів приєднання до єдиного європейського цифрового середовища.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи. У роботі досліджено теоретико-правові засади функціонування єдиного цифрового ринку ЄС, розкрито базові складові цифрового ринку ЄС, здійснено аналіз сучасного стану інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС, проаналізовано досвід його функціонування на прикладі країн Європейського Союзу, а саме: досвід впровадження єдиного цифрового ринку Данії, Естонії та Польщі, що дало змогу визначити перспективи, та надати пропозиції щодо напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Наявність самостійних розробок автора. У дослідженні представлені особисто побудовані презентаційні матеріали, виявлено розбіжності регуляторної бази України та ЄС, визначено ряд проблем, які суттєвим чином сповільнювали темпи інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. На основі проведеного аналізу, авторка надала рекомендації для прискорення інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. Ці рекомендації включають пропозиції щодо покращення регуляторного середовища та включають конкретні шляхи для гармонізації нормативно-правової бази, розвитку цифрової інфраструктури, підвищення рівня цифрової грамотності населення та заходів задля посилення кібербезпеки.

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Рекомендації і пропозиції, сформульовані авторкою на підставі проведеного в роботі аналізу та визначені в процесі дослідження можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади, які реалізують політику у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

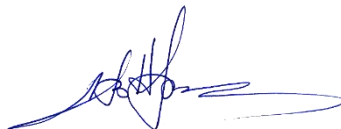
Наявність недоліків. Роботу оформлено правильно, згідно із усіма вимогами, ілюстративний матеріал є доречним та вичерпним, робота є чітко структурованою. Недоліків не виявлено.

Загальна оцінка. Кваліфікаційна бакалаврська робота Мілюхіної А.Д. виконана на високому професійному рівні, результати дослідження дають відповідь на поставлені завдання у вступі, робота відповідає всім наявним вимогам та може бути допущена до захисту з оцінкою «відмінно».

Науковий керівник:

доктор наук з державного управління,
професор

29 травня 2024 р.

О.В. Карпенко

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС	8
1.1. Базові складові цифрового ринку ЄС	8
1.2. Правове регулювання цифрового ринку ЄС	14
1.3. Нормативно-правова база України у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС	26
2.1. Сучасний стан інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС ..	26
2.2. Досвід функціонування єдиного цифрового ринку ЄС	34
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС	51
3.1. Сучасні перспективи та виклики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС	51
3.2. Рекомендації щодо розвитку інтеграційних процесів в Україні у цифровий ринок ЄС	57
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС – Європейський Союз;

ЄЦР – Єдиний цифровий ринок;

ІКТ – Інформаційно-комунікаційні технології;

ІІ – штучний інтелект;

DSA – Digital Services Act (Акт про цифрові послуги);

DMA – Digital Markets Act (Акт про цифрові ринки);

DESI – Digital Economy and Society Index (Індекс розвитку цифрової економіки та суспільства);

МПС – малих та середніх підприємств;

СхП – Східне Партнерство;

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах стрімких глобальних змін дедалі більшої актуальності набувають питання щодо цифровізації усіх сфер суспільного життя, зокрема, цифровізації економіки та сфери надання послуг завдяки використанню цифрових інструментів. Після підписання у 2014 році Угоди про асоціацію з Європейським Союзом наша країна прагне інтегруватися до Європейського співтовариства, і однією з важливих складових цього є інтеграція до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Враховуючи це, протягом останніх років, Україна зробила суттєвий прогрес у сфері цифрової трансформації та інтеграції власної економіки до цифрового ринку ЄС. Проте, динамічність змін та розвиток різних аспектів єдиного цифрового ринку ЄС вимагають від нашої країни аналізувати цей процес та впроваджувати ряд реформ та заходів з метою наближення України до норм та стандартів ЄС. Саме тому, зазначена тема є досить важливою для того, щоб визначити сучасний стан, проблеми та перспективи у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку, та на основі цього сформулювати пропозиції щодо шляхів удосконалення та прискорення темпів приєднання до єдиного європейського цифрового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження специфіки функціонування єдиного цифрового ринку ЄС та питання інтеграції України до нього досліджували ряд зарубіжних та вітчизняних вчених, а саме у наукових працях: К. Шмідта, Р. Криммера, К.В. Єфремової, Р.Т. Грень., К. Дзюкевича, С.Ф. Смерічевського, Ю.В. Поканевича, О.І. Шниркового, І.С. Похиленка, Л.С. Харчевнікової, А.І. Перетятка та інші.

Навіть, попри всі наукові дослідження та напрацювання, питання інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС ще не є достатньо вивченими і потребує більш глибокого аналізу. Необхідність подальших досліджень обумовлена динамічними змінами в цифровій економіці, швидким розвитком технологій та необхідністю адаптації до нових регуляторних

стандартів ЄС, а більш глибоке дослідження дозволить визначити сучасний стан, проблеми та перспективи інтеграції, а також розробити ефективні стратегії для успішного входження України до єдиного європейського цифрового середовища.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розкриття теоретико-правових та практичних засад функціонування єдиного цифрового ринку ЄС та обґрунтування напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

Відповідно до мети дослідження в процесі виконання роботи були поставлені наступні завдання:

- розрити сутність, мету, базові складові та цілі цифрового ринку ЄС;
- проаналізувати нормативно-правову базу ЄС та України у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС;
- визначити сучасний стан реалізації державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС;
- проаналізувати досвід функціонування єдиного цифрового ринку ЄС на прикладі окремих країн-членів ЄС;
- сформулювати пропозиції щодо напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС;

Об'єкт дослідження – інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Предмет дослідження – реалізація державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Методи дослідження. Для виконання дослідження були використані наступні методи: індукції та дедукції для дослідження теоретичних аспектів; кількісного та якісного порівнянь при аналізі статистичних даних; метод аналізу для дослідження сучасного стану інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС; та метод абстрагування для обґрунтування напрямів

удосконалення державної політики у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС.

Теоретична та методична значущість отриманих результатів полягає у тому, що у роботі досліджено теоретичні засади функціонування єдиного цифрового ринку, зокрема визначено сутність, мету, базові складові та цілі цифрового ринку ЄС, проаналізовано аспекти правового регулювання цієї сфери; визначено наявні недоліки та виклики з якими стикалася Україна під час реалізації державної політики у цій сфері. Отримані результати допоможуть розширити теоретичне розуміння євроінтеграційних процесів у цифровій сфері.

Практична значущість отриманих результатів полягає у обґрунтуванні заходів щодо удосконалення та пришвидшення інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. Результати дослідження та надані рекомендації можуть бути використані в практичній діяльності органів публічної управління, які реалізують політику у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Міністерства цифрової трансформації України, нормативно-правова база ЄС та України, стратегії та програми розвитку цифрового ринку ЄС, статистичні дані з веб-ресурсів інституцій ЄС, органів державної влади країн-членів ЄС, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваної проблематики.

Структура роботи. Робота складається зі переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У *першому розділі* досліджуються теоретико-правові засади функціонування єдиного цифрового ринку ЄС. Розкриваються базові складові цифрового ринку ЄС, проаналізовано аспект правового регулювання цифрового ринку ЄС, зазначено аспект інтеграції України єдиного цифрового ринку відповідно Угоди про асоціацію та проаналізовано нормативно-правову базу України у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку.

У другому розділі здійснено аналіз сучасного стану інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС, проаналізовано досвід його функціонування на прикладі країн Європейського Союзу а саме: досвід впровадження єдиного цифрового ринку Данії, Естонії та Польщі.

У третьому розділі на основі аналізу сучасного стану функціонування єдиного цифрового ринку ЄС було визначено існуючі перспективи та виклики, та запропоновано шляхи нормативно-правового удосконалення та надані рекомендації щодо розвитку державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС

1.1. Базові складові цифрового ринку ЄС

За період останніх декількох років відбулися суттєві глобальні зміни у сфері цифровізації та новітніх технологій. Розвиток цифрових технологій впливає на більшість сфер сучасного життя, від сфери освіти та ринку праці до систем соціального забезпечення, та змін у системі публічного управління. Цифрові інструменти, які забезпечують транспарентність діяльності влади та ефективніше електронне урядування, можуть підвищити продуктивність існуючих галузей промисловості та створити нові сектори цифрової економіки з вищою доданою вартістю, тим самим стимулюючи економічне зростання, виробництво та експорт. Саме тому, цифровізація вважається важливим фактором для сталого економічного та соціального розвитку [1, с. 10].

Загальний суспільний прогрес, який можна спостерігати на сьогоднішній день зумовлює важливість цифрового розвитку у всьому світі. Глобальна мережа та цифрові технології, які змінюють людство в усіх сферах життя, починаючи від зміни способу життя закінчуючи змінами в економіці та політичній сфері, вимагають від урядів країн реагувати на ці зміни. Адже, це є критично важливим завданням для них, оскільки ці зміни мають суттєвий вплив на соціально-економічний, політичний, екологічний, культурний розвиток та конкурентоспроможність країн.

Саме тому, розвиток інформаційного суспільства, поширення інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій для більшості країн є одним із пріоритетних напрямів розвитку [2, с. 25]. У контексті цього не є винятком і Європейський союз, що одним з перших визначив для себе важливість цифрового розвитку. Однією з основних ініціатив Європейської

Комісії у цьому напрямку був «Цифровий порядок денний для Європи» (Digital agenda for Europe) як один із напрямів розвитку ЄС згідно Стратегії «Європа 2020». Ця стратегія передбачала активний розвиток у сфері цифровізації економіки, яка в сучасних умовах стає основою для розвитку інших секторів економіки ЄС. Основною метою цього є сприяння у сфері цифрового розвитку країн-членів ЄС, та створення єдиного цифрового простору, який є однією з головних перспектив та викликів для Європейського Союзу. З огляду на це, слід зазначити те, що цифровізація передбачає світ без кордонів, що зумовлює певні виклики, адже відмінність в управлінні цією сферою породжує ряд практичних та політичних питань, як для країн-членів ЄС, так і для країн, які тісно співпрацюють з Європейським Союзом, та мають економічні та торгівельні зв'язки з ним [3].

Тому, в епоху цифрових перетворень Європейський Союз прагнув створити єдиний ринок, який би об'єднав 28 окремих національних цифрових ринків до одного спільного. До цього часу суб'єкти цих ринків часто зіштовхувалися з певними проблемами під час користування цими послугами та онлайн-інструментами. Що свідчить про те, що підприємства не можуть повною мірою скористатися перевагами цифровізації, користувачі мають обмежений доступ до певних товарів і послуг, а уряди та громадяни не отримують максимально можливої користі від цифровізації економічних процесів. Тому, саме єдиний цифровий ринок може відкрити нові можливості та перспективи, шляхом усунення ключових відмінностей між онлайн- і офлайн ринками та зменшити перешкоди для транскордонної онлайн-діяльності [4].

Загалом, щодо сутності цифрових ринків, то вони є досить складними та динамічними системами, які розвиваються відповідно до швидкого темпу технологічного прогресу та змін у споживацьких звичках. Для цифрових ринків характерні такі риси, як: динамічність їх розвитку; важливість існування онлайн-платформ, де здійснюються основні процеси щодо комунікації продавців та покупців, які можуть обмінюватись товарами,

послугами чи інформацією; глобальний доступ; наявність широкого вибору завдяки якому, споживачі можуть забезпечити себе необхідними для них товарами та послугами; високий рівень конкуренції, який виникає через схожість певних позицій, що пропонуються виробниками та продавцями, що в свою чергу спонукає їх використовувати різні інноваційні технології для покращення своєї продукції; швидка комунікація, яка дозволяє миттєво здійснювати запити клієнтів за кілька хвилин; ефективна співпраця та взаємодія між продавцями, покупцями, виробниками, посередниками або іншими учасниками цифрового ринку; аналітика та персоналізація інформації; цифрові транзакції (платежі), які можна здійснювати за допомогою кредитних карток або криптовалют. Слід зазначити, що зазначені риси не є відокремленими, навпаки вони суттєво впливають одна на одну, що в свою чергу, і створює унікальну динаміку цифрового ринку, яка постійно змінюється та розвивається у відповідь на технологічні та соціальні зміни [5, с. 10].

Саме тому, у 2015 році Європейська Комісія розробила Стратегію розвитку Єдиного цифрового ринку ЄС [6]. У якій визначила сутність, основні пріоритети, цілі та завдання спрямовані на розбудову єдиного цифрового ринку в ЄС. Згідно з цією стратегією, Єдиний цифровий ринок визначається як ринок, на якому забезпечується вільний рух товарів, осіб, послуг і капіталу, і де окремі особи та підприємства, мають можливість безперешкодно отримувати доступ і здійснювати свою онлайн-діяльність за умов чесної конкуренції та високого рівня захисту споживачів, та їх персональних даних, незалежно від національності та місця проживання.

Основною метою його створення було усунення регуляторних бар'єрів і перехід від окремих національних ринків до єдиного, із загальноєвропейськими уніфікованими правилами. Адже, створення єдиного цифрового ринку дало б змогу забезпечити утримання позиції Європи як лідера в розвитку цифрової економіки. Шляхом забезпечення допомоги вже існуючим європейським компаніям, які б за рахунок цього розвивалися та

отримували прибуток від розширення масштабу ринку, і це також створювало б можливості для реалізації стартапів.

Аналізуючи основні положення стратегії, у ній було визначено три основні напрями, на яких ґрунтується створення єдиного цифрового ринку, а саме:

а) Цифровий доступ: кращий доступ до Інтернету для споживачів та підприємств на всій території Європейського Союзу;

б) Цифрове середовище: створення належних умов для регулювання передових цифрових мереж та надання інноваційних послуг;

в) Цифрова економіка та суспільство: розбудова та максимізація потенціалу цифрової економіки через інвестиції, оперативну сумісність та стандартизацію.

Для досягнення цих цілей Європейська Комісія у своїй дорожній карті визначила 16 окремих заходів (ініціатив), які охоплюють різні галузі такі як: сектор телекомунікацій; електронної комерції; довірчих послуг та авторського права. У табл. 1.1. зазначено перелік цих заходів відповідно до Дорожньої карти [6].

Таблиця 1.1 – Дорожня карта заходів щодо створення Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу

Ціль	Заходи
Цифровий доступ	У рамках реалізації цілі, щодо створення кращого доступу до Інтернет мережі для споживачів та підприємств було передбачено ряд таких заходів: 1. Розроблення законодавчих пропозицій з метою створення простих і ефективних правил транскордонних контрактів для споживачів і підприємств; 2. Здійснити огляд Положення про споживчу кооперацію; 3. Запровадити заходи для підвищення прозорості цін і посилення регуляторного нагляду за доставкою; 4. Провести широкомасштабний аналіз для підготовки законодавчих пропозицій щодо боротьби з невиправданим геоблокуванням; 5. Здійснити аналіз конкурентного середовища у секторі електронної комерції, яка стосується питань онлайн-торгівлі та надання онлайн послуг; 6. Надати законодавчі пропозиції щодо реформування режиму авторського права;

Продовження таблиці 1.1

	7. Здійснити перегляд положень Директиви про супутникове та кабельне телебачення; 8. Надати законодавчі пропозиції щодо зменшення адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання, що виникає внаслідок різних режимів ПДВ.
Цифрове середовище	З метою створення належних та рівних умов для покращення цифрового середовища Європейська Комісія визначила наступні заходи: 1. Сформулювати законодавчі пропозиції щодо реформування чинних правил у сфері телекомунікацій; 2. Здійснити перегляд положень Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги; 3. Провести комплексний аналіз щодо ролі платформ на ринку, в тому числі незаконного контенту в Інтернеті; 4. Здійснити перегляд положень Директиви про електронну конфіденційність 5. Створити механізм договірної державно-приватного партнерства з питань кібербезпеки.
Цифрова економіка та суспільство	Для максимізації потенціалу зростання європейської цифрової економіки Європейська Комісія передбачила у рамках цієї цілі наступні заходи: 1. Здійснити заходи щодо власності на дані, вільного потоку даних (наприклад, між хмарними провайдерами) та європейської хмари; 2. Створити та прийняти план щодо пріоритетних стандартів ІКТ та розширення Європейської рамкової сумісності для державних послуг; 3. Створити новий план дій щодо електронного урядування, включаючи ініціативу щодо розбудови взаємозв'язку реєстрів підприємств.

Джерело: розроблено автором на основі [6]

У табл. 1.1 зазначено основний перелік ініціатив, які планувалося реалізувати відповідно до Стратегії єдиного цифрового ринку ЄС. Ці заходи втілювалися Європейським Союзом у продовж 2015-2018 років з метою створення функціонуючого єдиного цифрового ринку. Зокрема, у рамках цілі «Цифровий доступ» Європейська Комісія прагнула скоординувати різні національні режими ПДВ, здійснити гармонізацію національних законів у сфері авторського права, спростити транскордонну електронну комерцію та підтримати новий підхід до конкуренції між європейськими підприємствами, які пропонують аналогічні товари та послуги. Цей підхід мав забезпечити більш справедливі умови та покращити рівень довіри між підприємствами. Виконання усіх заходів у рамках цієї цілі мало забезпечити чітке розуміння

того, як підприємства та громадяни можуть здійснювати процеси у сфері онлайн-торгівлі та надання послуг.

Щодо, цілі «Цифрове середовище», то було заплановано покращити цифрові мережі та Інтернет-послуги для того, щоб кожен мав змогу скористатися правом рівного доступу до онлайн товарів та послуг. Основною метою цих заходів було створення відповідного цифрового середовища, яке б сприяло процвітанню цифрового бізнесу та забезпечувало б можливість пропонувати свої послуги для більшої кількості споживачів. У рамках цього слід здійснити заходи щодо прискорення широкосмугового з'єднання на всіх національних рівнях, шляхом заохочення державних і приватних організацій інвестувати в їх розвиток. Також, один з напрямів створення цього середовища стосується питання захисту персональних даних і партнерства в галузі кібербезпеки, щоб гарантувати, що всі користувачі цих онлайн-сервісів залишаються в безпеці від кібератак. Тому, розвиток високошвидкісного широкосмугового зв'язку та гарантування безпеки користувачів Інтернету є двома основними проблемами, які Єврокомісія мала намір вирішити [7].

Третя ціль «Цифрова економіка та суспільство» – означає те, що ЄС прагне розвивати свою цифрову економіку. Тобто, цей стовп може являти собою найважливіший аспект стратегії ЄЦР, адже саме ця ціль передбачала ініціативу, яка була спрямована на розвиток вільного руху даних. На той час існувало чотири види руху таких як: вільний рух товарів, послуг, капіталу і робочої сили. П'ятим стали саме цифрові дані, які могли бути як особистими, так і пов'язаними з бізнесом. Передбачалося, що вони будуть звільнені від існуючих обмежень, наприклад географічних. Тобто, доступ до певних послуг міг бути обмеженим через те, що вони можуть бути розташовані в іншій країні, ніж та, у якій особа, що хоче ними скористатися. Усунення цих цифрових бар'єрів гарантує, що усі матимуть рівний доступ до товарів і послуг, навіть якщо покупець та підприємець знаходяться у різних країнах. Ця ініціатива також сприятиме можливості працевлаштування, адже зазначений Єврокомісією план дій щодо «електронного урядування», який мав би

об'єднати громадян і бізнес по всій Європі. Ще одним питанням, яке стояло на порядку денному було створення європейської хмарної служби, яка б дозволила громадянам зберігати свої дані в централізованій європейській базі даних [7].

Тобто, єдиний цифровий ринок має досить значний потенціал та ряд переваг таких як: покращення доступу до інформації, зменшення операційних витрат, мінімізації впливу на навколишнє середовище та впровадження кращих бізнес-моделей. Розвиток електронної комерції створює відчутні переваги для споживачів (наприклад, швидке впровадження нових продуктів, нижчі ціни, більший вибір і кращу якість продукції), одночасно стимулюючи транскордонну торгівлю та полегшуючи порівняння цінових пропозицій між собою. Крім того, розширення послуг електронного уряду спрощує онлайн-дотримання та доступ до можливостей працевлаштування та бізнесу для суб'єктів Союзу. Усе це може поліпшити доступ населення до інформації та спростити пошук роботи, та сприяти економічному та цифровому розвитку ЄС.

1.2. Правове регулювання цифрового ринку ЄС

Під час реалізації будь-якої політики чи ініціативи надзвичайно важливим елементом є розроблення нормативно-правової бази, згідно з якою встановлюються основні положення, норми, принципи та визначаються суб'єкти, які реалізують їх відповідно до своїх повноважень. Проте, визначення цих норм у такій специфічній сфері, як цифровий простір вимагає особливого підходу, адже динамічність розвитку цифрових технологій вимагає постійного вдосконалення та ретельних досліджень, які б допомагали у створенні правового регулювання цієї сфери. Тому, у процесі об'єднання окремих цифрових ринків країн-членів ЄС, які функціонували відповідно до різних норм, стандартів та правил, в один єдиний цифровий ринок надзвичайно важливим було створити низьку законодавчих ініціатив, які були

спрямовані на усунення розбіжностей та бар'єрів шляхом гармонізації національних законів і розробки єдиних технічних стандартів для спрощення процесів цифрової взаємодії між країнами та суб'єктами цього ринку.

Однак процес становлення єдиного цифрового ринку та його законодавчого регулювання має досить складну та тривалу історію, тому його умовно можна поділити на три етапи (періоди): початок цифрової трансформації Європейського Союзу (1990-2014); період формування єдиного цифрового ринку ЄС (2015-2019); період розвитку єдиного цифрового ринку (2020- теперішній час).

1) Період початку цифрової трансформації Європейського Союзу 1990-2014 рр.

Починаючи з 90-х років минулого століття Європейський Союз визнав для себе важливість технологічного та цифрового розвитку. У рамках цього були здійсненні певні кроки щодо законодавчого врегулювання цифрового ринку, шляхом імплементації протягом зазначеного періоду ряду регуляторних актів: Директиви у сфері послуг інформаційного суспільства (1998), Директиви про електронну комерцію (2000), у планах дій «eEurope 2002» та «eEurope 2005» було зазначено необхідність створення електронних та он-лайн послуг. Це свідчило про те, що увага Європейського Союзу тепер була спрямована на аспект розвитку цифровізації європейського суспільства. Зазначені плани передбачали зміцнення цифрової інфраструктури та підвищення цифрових навичок потенційних користувачів. Тобто, діяльність, яка була започаткована цими планами, створила основу для «електронних послуг» в ЄС [8].

У 2005 році була створена Стратегія «i2010 – Європейське інформаційне суспільство для зростання та зайнятості» [9]. Одним з пріоритетів цієї стратегії було передбачено завершення створення єдиного європейського інформаційного простору, який стосується розширення телекомунікацій, ІТ-послуг та широкосмугового доступу до Інтернету. У цьому напрямку ЄС прагнув створити дієву політику щодо електронної

комерції, створення онлайн-контенту та онлайн-взаємодії користувачів з метою боротьби з фрагментованим станом онлайн-ринку. Тобто, якщо проаналізувати та порівняти цілі цієї Стратегії та Стратегію єдиного цифрового ринку можна побачити схожість певних положень.

Проте, вперше термін «єдиний цифровий ринок» згадується у Робочому документі персоналу Комісії 2009 року [10]. Зазначений документ підсумовує перелік заходів, передбачених у Стратегії i2010, та визначає, що єдиний цифровий ринок, необхідність продовження інвестування в дослідження та розробки в галузі ІКТ, використання інноваційного підходу, майбутнє онлайн мереж та Інтернету, як нові теми, що мають бути розглянуті в довгостроковому плані ЄС.

У 2010 році Європейська Комісія презентувала «Цифровий порядок денний», який виступав центральним елементом у сфері просування цифровізації ЄС. Відповідно до нього, було створено план розвитку єдиного цифрового ринку; визначено ряд заходів щодо покращення взаємодії та стандартизації у цій сфері; відтепер ЄС фокусувався на створенні довіри та безпеки для користувачів; було зазначено заходи, щодо покращення рівня доступності шляхом забезпечення швидкісного доступу до Інтернету; передбачалася підтримка цифрових досліджень; були відділені положення щодо суспільної цифрової грамотності. Отже, варто зазначити, що «Цифровий порядок денний» став основою для сталого розвитку ЄС в умовах глобальної цифрової трансформації та започаткував розвиток єдиного цифрового ринку [8].

У 2014 році Європейська Комісія ініціювала створення єдиного цифрового ринку визначила три основні пріоритети, які потім будуть офіційно відображені у Стратегії ЄЦР. Згодом, Європейською парламентською дослідницькою службою було опубліковано дослідження [11], де стверджується, що «повноцінно функціонуючий єдиний цифровий ринок у Європейському Союзі з часом принесе значні переваги для європейської економіки. У дослідженні був зроблений висновок, що потенційний приріст

ВВП, що впливає з досягнення Єдиного цифрового ринку може становити близько 415 мільярдів євро на рік (або 3% ВВП ЄС).

Тобто, якщо у загальному проаналізувати цей період, то він характеризувався тим, що протягом періоду з середини 1990-х років до кінця 2014 року, ЄС розробив ряд законодавчих ініціатив та програм, які мали на меті створити більш інтегровану європейську цифрову економіку. У рамках цього з'явилася ідея, щодо створення об'єднаного цифрового ринку, який би функціонував за єдиними спільними загальноєвропейськими стандартами. Проте, не зважаючи на ряд регуляторних актів, які були затвердженні у цей період єдиний цифровий ринок все ще, залишався роздробленим на 28 окремих національних цифрових ринків.

2) Період формування цифрового ринку ЄС 2015 – 2020 рр.

Період формування цифрового ринку ЄС бере свій початок з опублікування у травні 2015 року Стратегії ЄЦР, яка була вагомим стимулом, який спонукав ЄС до рушійних змін у напрямку створення єдиного цифрового ринку. Стратегія ЄЦР передбачала необхідні законодавчі зміни у різних сферах, які були дотичні до цифрового ринку, а саме: сфера телекомунікацій, електронної комерції, авторського права, захисту персональних даних, боротьби з кіберзлочинністю, розвитку цифрової інфраструктури та інше.

Саме тому, у відповідь на Стратегію Європейський парламент ухвалив у січні 2016 року резолюцію під назвою «На шляху до Закону про єдиний цифровий ринок», у якій закликав Європейську Комісію покласти край невинновданому геоблокуванню, розширити доступ споживачів до товарів/послуг і забезпечити послідовний захист споживачів до всього цифрового контенту. У резолюції наголошувалося на необхідності запровадження кращих рішень, щодо транскордонної доставки посилок, підтримки малого і середнього бізнесу, залучення нових технологій ІКТ. Він також, виступав за інноваційну політику для онлайн-платформ і перегляд ряду нормативних актів. Зокрема, у рамках просування ЄЦР Європарламент здійснив такі законодавчі зміни: визначив гарантії нейтралітету мережі;

скасував у червні 2017 року плату за роумінг відповідно до Регламенту ЄС 2015/2120; у Регламенті ЄС 2018/302 було визначено норму, щодо заборони необґрунтованого геоблокування; Регламент ЄС 2018/1724 затвердив запуск єдиного цифрового шлюзу; Директива ЄС 2014/61 визначила заходи щодо зменшення витрат на високошвидкісні електронні комунікаційні мережі; у Регламент ЄС № 910/2014 було затверджено правила електронної ідентифікації; Європейські правила у сфері кібербезпеки визначала Директива ЄС 2016/1148; питання регулювання укладання контрактів на цифровий контент і послуги було зазначено у Директиві ЄС 2019/770; Директива ЄС 2019/790 регулювала питання щодо захисту цифрового авторського права [12].

Також, досить складним, але важливим аспектом було врегулювання сфери захисту персональних даних. У контексті цього був прийнятий у квітні 2016 року Загальний регламент захисту даних (The General Data Protection Regulation, GDPR) [13], основною метою цього регламенту був намір замінити незалежні національні нормативні акти щодо захисту персональних даних, уніфікувати їх, та запровадити спрощену версію в загальному європейському масштабі.

Досить активно сприяли розвитку єдиного цифрового ринку на території ЄС такі правові документи як «Талліннська декларація 2017 року» та «План дій електронного врядування на 2016–2020 роки». Окрім цього, у вересні 2016 року була створення «Керівна рада плану дій електронного уряду». Основною діяльністю цієї ради було надання підтримки Європейській Комісії щодо імплементації існуючого законодавства, програм та політик; допомога у підготовці законодавчих пропозицій та політичних ініціатив; координація дій з країнами-членами ЄС, та обмін думками у напрямку впровадження ідей та реалізації планів щодо цифрового розвитку Європи [8].

У січні 2017 був запущений Проєкт «Принцип лише раз» (The Once-Only Principle Project, TOOP) як ініціатива близько 50 організацій із 20 країн-членів ЄС та асоційованих країн. Основною метою TOOP було дослідити та

продемонструвати принцип єдиного разу в транскордонному загальноєвропейському масштабі, зосередившись на зменшенні адміністративного тягаря для бізнесу [14]. Загалом, цей принцип передбачає, що громадяни та підприємства надають дані державній адміністрації лише один раз, а державні органи вже обмінюються цими даними за запитом, і відповідно до норм. Цей проєкт передбачав розробку об'єднаної ІТ-архітектури та її дослідження в рамках 3 пілотних областей: транскордонних електронних послуг для бізнес-мобільності, оновлення підключених даних компанії та онлайн-сертифікати суден і екіпажу [15].

У травні 2017 року Комісія опублікувала свій середньостроковий огляд стратегії цифрового єдиного ринку, у якому підкреслила важливість розвитку наукового та промислового потенціалу Європи, а також її інноваційних стартапів, щоб займати лідируючі позиції в розробці технологій, онлайн платформ і програм з використанням ШІ. А вже у квітні 2018 року, Європейська Комісія презентувала Повідомлення про штучний інтелект [16], яке передбачало наступні цілі:

- підвищення технологічного та промислового потенціалу ЄС і поширення штучного інтелекту в економіці, як у приватному, так і державному секторах;
- здійснення підготовки до соціально-економічних змін, які будуть викликані штучним інтелектом шляхом модернізації систем освіти, підтримки змін на ринку праці, та адаптування системи соціального захисту;
- забезпечення відповідної нормативно-правової бази для належного функціонування ШІ у Європі.

Протягом 2018–2020 рр. Європейський Союз здійснив ряд заходів, у контексті реалізації політики впровадження штучного інтелекту, а саме: створення експертної групи з ШІ (High Level Group on Artificial Intelligence); запуск Європейського Альянсу ШІ; опублікування Європейською Комісією скоординованого плану щодо ШІ; відповідно до рекомендацій експертної групи було визначено основні етичні правила та принципи, на яких має

ґрунтуватися європейський підхід щодо використання штучного інтелекту [17].

Як підсумок, слід зазначити, що протягом періоду формування єдиного цифрового ринку, який тривав протягом 2015–2020 років Європейський Союз реалізував велику кількість ініціатив у рамках Стратегії єдиного цифрового ринку. Під час цього періоду було сформовано основну нормативно-правову базу, яка на сьогоднішній день регулює єдиний цифровий ринок. Також, ЄС затвердив ряд регуляторних актів, які визначали основні принципи та положення у таких сферах, як щодо: розвитку електронної комерції; захисту персональних даних; авторського права; створення онлайн платформ; врегулювання податкової системи, а саме режимів ПДВ; розвитку сфери телекомунікацій; технічної стандартизації; електронного врядування; кібербезпеки; використання технологій штучного інтелекту. Як результат, цих заходів ЄС займає досить сильні позиції на світовій цифровій арені, та є одним з найбільших експортерів цифрових послуг.

3) Період розвитку єдиного цифрового ринку ЄС (2020 – теперішній час).

Початок наступної фази розвитку єдиного цифрового ринку ЄС умовно можна вважати з прийняттям у 2020 році Стратегії «Формування цифрового майбутнього Європи» [18], яка заклала основу для втілення нових цілей та визначення принципів відповідно до яких сучасний цифровий перехід має працювати для всіх, відкривати нові можливості для бізнесу та ставлячи людей на перше місце. Також, ця Стратегія визначає, що прийняття цифрових рішень має бути ключовим аспектом у боротьбі зі зміною клімату та досягнення екологічного переходу. Цей новий європейський підхід базується на трьох основних стовпах, на яких буде ґрунтуватися цифровий розвиток протягом наступного десятиліття:

- I. Технологія, яка працює для людей;
- II. Справедлива та конкурентоспроможна цифрова економіка;
- III. Відкрите, демократичне та стійке суспільство.

Загалом, реалізація зазначених пріоритетів передбачає затвердження ряду регуляторних актів перелік, яких є досить значним [19]: Біла книга зі штучного інтелекту; Європейські стратегії щодо квантової технології, блокчейна та кібербезпеки; План дій цифрової освіти для підвищення цифрової грамотності та компетенцій на всіх рівнях освіти; Програма нової політики щодо радіочастотного спектру; Європейська Стратегія даних; Пакет промислової стратегії; Повідомлення про оподаткування бізнесу для 21-го століття для вирішення податкових проблем, пов'язаних з цифровізацією економіки; визначення Порядку денного для споживачів; перегляд основних правил щодо цифрових послуг; Перегляд Регламенту eIDAS; Медіа та аудіовізуальний план дій; План дій європейської демократії; Стратегія глобальної цифрової співпраці; та інші.

Що стосується просування ЄЦР, то у грудні 2020 року Комісія передала парламенту та Раді запропонований пакет Закону про цифрові послуги, який включає дві законодавчі ініціативи: Закон про цифрові послуги (DSA) і Закон про цифрові ринки (DMA). Основною метою, яких є створення безпечнішого цифрового простору, у якому захищені фундаментальні права користувачів цифрових послуг, а також створення рівних умов для сприяння інноваціям, зростанню конкурентоспроможності на єдиному європейському ринку, та в усьому світі. У жовтні та вересні 2022 року Європейський парламент офіційно затвердив DSA та DMA відповідно до Регламенту (ЄС) 2022/2065 та Регламенту (ЄС) 2022/1925, які набули чинності в травні 2023 року [12].

Проаналізувавши, правове регулювання єдиного цифрового ринку ЄС можна зробити висновок, що за ці періоди у Європі відбулася еволюція правового регулювання у сфері цифрової трансформації, а зокрема у питаннях щодо функціонування єдиного цифрового ринку. Таким чином, трохи більше ніж за чверть століття Європейський Союз створив дієву нормативно-правову базу, яка визначила ряд напрямів, стратегічних документів, директив та інших регуляторних актів, які сприяли розвитку цифрового ринку ЄС. Як результат ЄС створив спільний цифровий ринок, який функціонує за єдиними

правилами. Під час процесу створення ЄЦР особливу увагу було приділено сфері захисту персональних даних, авторського права, розвитку штучного інтелекту, кібербезпеки, електронної комерції, розвитку телекомунікаційної сфери, розвиток цифрової інфраструктури, посилення сфери цифрової освіти, міжнародного співробітництва та інше. Усе це свідчить про те, що Європейський Союз постійно розвивається та намагається адаптуватися до нових викликів шляхом забезпечення стабільного, безпечного та конкурентоспроможного цифрового середовища, яке ґрунтується на дієвій нормативно-правовій базі.

1.3 Нормативно-правова база України у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС

Ще з самого початку становлення нашої держави, Україна мала наміри щодо розбудови різнопланових відносин з Європейським Союзом. Вперше про це було проголошено у 1993 році відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України». Наступними стратегічними актами, які визначали курс європейської інтеграції України були: Стратегія інтеграції України до ЄС (1998) та Програмі інтеграції України до ЄС (2000). Стаття 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначала, що основними засадами зовнішньої політики України є забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС [20].

З 2007 року Україна та ЄС розпочали переговорний процес щодо майбутньої Угоди про асоціацію, фундамент, якої має базуватися на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. І у 2014 році Верховна Рада України та Європейський Парламент ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

З підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угоди) розпочалася інтеграція України до єдиного цифрового ринку. Цифровий ринок

охоплює положення зазначеної Угоди щодо електронної торгівлі, аудіовізуальних медіа, телекомунікаційних послуг, авторських та суміжних прав, ІТ послуг, захисту персональних даних. Аспекти пов'язані з цифровим ринком визначених згідно з Угодою про асоціацію представлена наступним чином [21, с. 26-27]:

- лібералізація торгівлі комп'ютерними послугами (зазначено у підрозділі 3 ч. 5 Глави 6 Розділу IV);
- інтеграція України до внутрішнього ринку телекомунікаційних послуг ЄС (підрозділ 5 ч. 5 Глави 6 Розділу IV та Додаток XVII);
- співпраця щодо розвитку у сфері електронної торгівлі (у ч. 6 Глави 6 Розділу IV);
- співпраця у сфері інформаційного суспільства (доступу до інформації та телекомунікаційних технологій), (зазначена у Главі 14 Розділу V);
- наближення політики з питань аудіовізуальної галузі (Глава 15 Розділу V та у Додатку XXXVII).

Протягом останніх років спостерігалася досить позитивна динаміка нормативно-правового наближення українського законодавства до вимог та стандартів ЄС. Україна імплементувала ряд нормативних актів, які були спрямовані на гармонізацію законодавства у сфері адаптації до стандартів та норм ЄС. У табл. 1.2 наведено перелік нормативно-правових актів, які стосуються регулювання аспектів єдиного цифрового ринку ЄС.

Таблиця 1.2 – Нормативно-правова база України у сфері інтеграції до єдиного цифрового ринку

Дата	Нормативно-правовий акт	Сфера регулювання
2015	Закон України «Про електронну комерцію»	Зазначений закон регулює правові відносини у сфері електронної комерції, визначає основні терміни та принципи правового регулювання у цій сфері. Також, у законі визначено правові статуси учасників відносин, порядок вчинення електронних правочинів (питання поширення комерційних електронних повідомлень, порядок укладання електронних договорів, захисту персональних даних, зберігання електронних документів, розрахунку, часових обмежень щодо отримання та відправлення

Продовження таблиці 1.2

		електронних документів та ін.), відповідальності та вирішення спорів у сфері електронної комерції.
2017	Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»	Дія цього закону регулює відносини у сферах надання електронних довірчих послуг (тобто, послуг, що надаються через інформаційно-телекомунікаційну систему) та електронної ідентифікації (процедури використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які визначають особу). Також, у ньому визначено принципи, суб'єктів, що здійснюють регулювання цієї сфери, їх права та обов'язки. Зазначено положення, що регулюють сферу надання електронних довірчих послуг (щодо електронного підпису, електронної печатки, електронної доставки), електронної ідентифікації, питання нагляду, контролю та міжнародного співробітництва у цих сферах.
2017	Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»	У законі визначено ряд положень, які регулюють сферу кібербезпеки в Україні, а саме: правові та організаційні основи щодо забезпечення захисту життєво важливих інтересів у кіберпросторі; основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки; повноваження та засади щодо координації діяльності різних суб'єктів (державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян) у сфері кіберзахисту;
2020	Закон України «Про електронні комунікації»	У цьому законі визначено положення щодо організаційно-правового регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра. Також, зазначено права, обов'язки та відповідальність осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами.
2021	Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні»	У законі визначено основні засади функціонування правового режиму Дія Сіті, його було розроблено з метою стимулювання розвитку цифрової економіки України шляхом створення сприятливих умов для запуску інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення професійних спеціалістів та інвестицій.
2022	Закон України «Про авторське право і суміжні права»	Зазначений закон регулює відносини у сфері набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (<i>sui generis</i>), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав.
2023	Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги»	Закон регулює відносини між споживачем та виконавцем у сфері надання цифрового контенту та/або цифрової послуги, також у ньому зазначені положення щодо захисту прав споживачів, правових наслідків порушення договорів про надання цифрового контенту та/або цифрової послуги, прав третіх осіб та ін.

Джерело: розроблено автором на основі [22–28]

У табл. 1.2 зазначено перелік основних нормативно-правових актів, які регулюють сфери пов'язані з єдиним цифровим ринком ЄС. Україна після підписання Угоди про асоціацію виконала ряд положень щодо нормативно-правового наближення завдяки впровадженню зазначених законів, що позитивно впливає на її інтеграцію до єдиного цифрового ринку ЄС. Проте, не дивлячись на вже впровадженні нормативно-правові акти, динаміка імплементації є досить повільною та непослідовною у порівнянні з ЄС. Також, залишилось ще ряд не узгоджених питань, які слід законодавчо унормувати для гармонізації цифрового ринку України та ЄС. Тому, як рішення слід розробити стратегію щодо інтеграції України до єдиного цифрового ринку, яка буде визначати основні цілі, завдання та терміни їх реалізації.

Щодо сфери регулювання ШІ, то з 2020 року відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні. Згідно з цією Концепцією було визначено мету, завдання та принципи щодо розвитку технологій штучного інтелекту в Україні, який є одним із пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень. Реалізація цієї Концепції передбачається до 2030 року, у ній визначено ряд напрямів один з яких – це впровадження технологій штучного інтелекту у сфері освіти, економіки, публічного управління, кібербезпеки, оборони та інших сферах для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності України. Тобто, реалізація цієї Концепції також може позитивно вплинути на інтеграцію України до ЄЦР [29].

Аналіз нормативно-правової бази України у сфері інтеграції до ЄЦР свідчить про те, що наша країна перебуває в досить активному стані впровадження законодавчих змін у сфері цифрового розвитку, проте все ще залишаються ряд питань, які потрібно унормувати для успішної та швидкої інтеграції нашої країни до ЄЦР.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС

2.1 Сучасний стан інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС

Як вже було зазначено раніше, Україна визначила своїм основним пріоритетом курс Євроінтеграції, одним з аспектів, якого є інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЄС. Для України цей процес має стратегічне значення, адже передбачає ряд перспектив та значних переваг для країни. Загалом, основні переваги від інтеграції до ЄЦР пов'язують зі зменшенням наявних бар'єрів у процесі здійснення цифрової торгівлі з країнами ЄС шляхом регуляторного зближення України та ЄС у цифровій сфері, та прискоренням цифрової трансформації відповідно до європейських стандартів. Згідно з дослідженням, яке було проведено Центром аналізу міжнародної торгівлі Trade+ та ГО «Український центр європейської політики» виділяють наступні переваги [30]:

- підвищення продуктивності економіки шляхом забезпечення кращого доступу до передових європейських цифрових технологій та інновацій, та автоматизація організаційних та виробничих процесів, підвищення кваліфікації працівників;
- завдяки переходу на безпаперові операції відбудеться зменшення вартості трансакційних витрат для представників бізнесу та надавачів державних послуг;
- за рахунок зменшення регуляторних, інформаційних та організаційних бар'єрів та оптимізації логістики, також зменшаться торговельні витрати у процесі цифрової торгівлі між Україною та ЄС;
- впровадження кращих європейських практик, щодо підвищення якості, транспарентності та ефективності під час надання державних цифрових

послуг та електронного урядування (електронна митниця, електронна транзитна система та інші);

– розвиток нових галузей, сприяння створенню інноваційних продуктів та послуг, впровадження сучасних цифрових технологій та інфраструктури в Україні (штучний інтелект, хмарні платформи і сервіси, великі дані);

– зростання загального добробуту населення в Україні шляхом розширення доступу до цифрових інноваційних продуктів та послуг, та посилення захисту прав споживачів онлайн послуг.

Тобто, інтеграція України до ЄСР передбачає суттєвий позитивний вплив на економічний розвиток, реалізацію наявного потенціалу у сфері цифрового розвитку та підвищенню конкурентоспроможності країни.

Для аналізу сучасного стану цифрового розвитку України, доцільно зазначити її місце в основних міжнародних рейтингах, в яких оцінено рівень розвитку ІКТ та регуляторне середовище країн, для цього будуть проаналізовані Індекс ООН з розвитку електронного урядування EGDI (E-Government Development Index); Індекс мережевої готовності NRI (Networked Readiness Index); Індекс цифрової конкурентоспроможності WDCR (World Digital Competitiveness Ranking) характеристика та значення, яких зазначено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Місце України в основних міжнародних рейтингах у сфері цифрового розвитку

Індекс	Характеристика	Місце України
Індекс ООН з розвитку електронного урядування EGDI	Значений індекс характеризує стан розвитку електронного уряду в країнах-членах ООН. Разом з оцінкою моделей розвитку веб-сайтів у країні, індекс розвитку електронного уряду включає характеристики доступу, такі як інфраструктура та рівень освіти, щоб відобразити, як країна використовує інформаційні технології для сприяння доступу та залученню населення. EGDI є складеним показником трьох важливих вимірів електронного урядування, а саме: надання онлайн-послуг, телекомунікаційне підключення та кадровий потенціал.	2014 рік – 0,50316 (87 місце) 2016 рік – 0,60756 (62 місце) 2018 рік – 0,61650 (82 місце) 2020 рік – 0,71190 (69 місце) 2022 рік – 0,80290 (46 місце)

Продовження таблиці 2.1

Індекс мережевої готовності NRI	Індекс готовності мережі (NRI) є одним із провідних глобальних індексів застосування та впливу ІКТ в економіках у всьому світі. В останній версії звіту NRI нанесено карту мережевої готовності 134 економік на основі їхніх показників у чотирьох різних стовпах: технології, люди, управління та вплив.	2019 рік – 48,92 (67 місце зі 121) 2020 рік – 49,43 (64 місце зі 134) 2023 рік – 55,16 (43 місце зі 134)
Індекс цифрової конкурентоспроможності WDCR	Рейтинг світової цифрової конкурентоспроможності IMD (WDC) аналізує та оцінює ступінь впровадження та вивчення країнами цифрових технологій, що веде до трансформації в урядовій практиці, бізнес-моделях та суспільстві загалом. Рейтинг WDC визначає цифрову конкурентоспроможність за трьома основними факторами: знання; технології; майбутня готовність. У свою чергу, кожен із цих факторів поділяється на 3 підфактори, які висвітлюють кожен аспект аналізованих сфер.	2018 рік – 51,292 (58 місце з 63) 2019 рік – 55,255 (60 місце з 63) 2020 рік – 48,807 (58 місце з 63) 2021 рік – 50,073 (54 місце з 64)

Джерело: розроблено автором на основі джерела [31-37]

Аналізуючи дані табл. 2.1 можна зробити висновок про стан цифрового розвитку України з 2014 по 2023 роки. Характеризуючи дані Індексу ООН з розвитку електронного урядування (EGDI) можна сказати, що з 2014 по 2020 роки за цим індексом Україна мала коливання у діапазоні 0,50 до 0,75, що є високими показниками, а у 2022 році посіла 46 місце в рейтингу зі 193 країн світу, а значення показника склало 0,80, що є дуже високим показником. Також, якщо аналізувати середнє значення по світу – 0,61, то Україна має вищий показник, проте беручи до уваги тільки європейський регіон, то його середнє значення за 2022 рік складає 0,83, що є значно менше ніж в Україні. Це може свідчити проте, що Україна у порівнянні з країнами Європи має значно менші темпи розвитку цифрової сфери [31].

Щодо, Індексу мережевої готовності (NRI), то можна спостерігати позитивну тенденцію, що з кожним роком Україна поступово покращує свої показники. Серед країни з доходом нижче середнього Україна займає 1 місце, але середнє значення NRI по Європі у 2023 році оцінка складає 61,25, тому серед європейських країн Україна займає 29 місце. Також, аналізуючи окремі

стовпи NRI такі як: «люди», «технології», «управління» та «вплив». Найкращим з перелічених стовпів України є «люди» значення, якого у 2023 році склало 57,07 (25 місце). Цей показник єдиний, який є вищим за середнє значення по Європі. Тим часом, найбільше можливостей для вдосконалення стосується стовпів «управління» та «вплив», які займають 58 та 54 місце в рейтингу відповідно. Щодо, висвітлення сильних сторін та можливостей в Україні, то лідируючі позиції вона займає у наступних підстовпах: доступ до Інтернету в школах; високий рівень грамотності серед дорослого населення; врегульоване законодавство у сфері електронної комерції; висока нерівність доходів; значні витрати на програмне забезпечення; високий експорт послуг ІКТ; створення великої кількості Інтернет-підписок; розробка мобільних додатків; розвинені ІКТ-навички в системі освіти; зарахування значної кількості здобувачів до вищої школи; публікації та використання відкритих даних; наукові публікації у сфері ШІ. Стосовно сфер, які потрібно розвивати, то слід зазначити підстовпи, що отримали найгірші показники, а саме: населення, що охоплене принаймні мобільною мережею 3G; сталі міста та громади; доступна та чиста енергія [34].

Дані Індексу цифрової конкурентоспроможності (WDCR) у період з 2018 по 2021 роки показує, що суттєвих стрімких змін у цей період не відбувалось. Тобто, цей рейтинг включав 64 країни, і Україна протягом аналізованого періоду завжди була в 10 країн з найгіршими показниками WDCR. Проте, у порівнянні іншими показниками такими як: Індекс мережевої готовності та Індекс ООН з розвитку електронного урядування, можна побачити, що саме у 2022 та 2023 роках в Україні спостерігався їх значний приріст. Проте, щодо даних Індексу цифрової конкурентоспроможності за ці роки, вони не були зазначені через те, що з 2022 року, через обмежену кількість даних Україну було виключено з рейтингу. Тому, побачити, яку б оцінку отримала Україна у рейтингу WDCR за ці роки не можливо, але можна припускати, що її місце у рейтингу підвищилось би.

Варто зазначити, що позитивні зрушення, які можна поміти в міжнародних рейтингах у сфері цифрового розвитку можна пов'язати з декількома чинниками:

- визначення Україною розвиток цифрової сфери, як один з найголовніших пріоритетів розвитку країни;
- створення окремого центрального органу виконавчої влади у сфері розвитку цифрової економіки та суспільства – Міністерства цифрової трансформації України;
- активний етап інтеграції України до ЄЦР під час, якого було реалізовано значну кількість заходів та завдань щодо наближення України до норм та стандартів ЄС у цій сфері;
- співпраця між Україною та ЄС у сфері цифровізації шляхом сприяння та фінансуванню різних ініціатив та програм у цьому напрямку, таких як: EU4Digital; проєкт «Підтримки цифрової політики в Україні»; CyberEast; EGOV4Ukraine; та інші.

Тому, доцільним буде проаналізувати, яким чином вплинули зазначені фактори на сучасний стан розвитку цифрової сфери, і як наслідок інтеграцію України до ЄЦР. Для цього слід дослідити діяльність основного органу влади в Україні у сфері цифрової трансформації.

Основним органом влади, який реалізує державну політику у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку є Міністерство цифрової трансформації України. Міністерство у рамках своєї діяльності виконує ряд функцій та завдань, та відповідає за процес формування та реалізації державної політики у таких сферах як: цифровізація та цифровий розвиток економіки, інновацій, електронного урядування та електронної демократії; розвитку різних сфер пов'язаних з інформатизацією суспільства, цифрових навичок та прав громадян, відкритих даних, а також поширення та розвиток широкосмугового Інтернету та цифрової інфраструктури, електронної комерції, електронних та адміністративних послуг, електронних довірчих

послуг та електронної ідентифікація, розвитку галузі інформаційних технологій та інше [39].

У 2020 році Міністерством було представлено оновлену Дорожню карту інтеграції України до ЄЦР ЄС. Вона була оновлена відповідно до наданих рекомендацій Європейською Комісією, також у ній було враховано зміни, які відбулися у законодавстві ЄС, що передбачало впровадження найновітніших цифрових норм і стандартів. Зокрема, у рамках цього плану заходів передбачено реалізація 141 заходу з метою впровадження 75 актів права ЄС до грудня 2023 року [40].

Основними результатами, які передбачалося досягти відповідно до Дорожньої карти були [40]: імплементація Кодексу електронних комунікацій ЄС; трансформація діючих регуляторних органів у сфері телекомунікаційних послуг; впровадження систем у сфері електронних довірчих послуг, кіберзахисту та кібербезпеки, які є рівноцінними з ЄС; вивільнення частот для впровадження 5G та широкосмугового доступу до Інтернету; розвиток електронної торгівлі; запровадження єдиного європейського номера екстреної допомоги; включення України до Індексу цифрової економіки та суспільства ЄС. На рис. 2.1 відображено відсоток виконання Плану Дорожньої карти на момент квітня 2024 року.

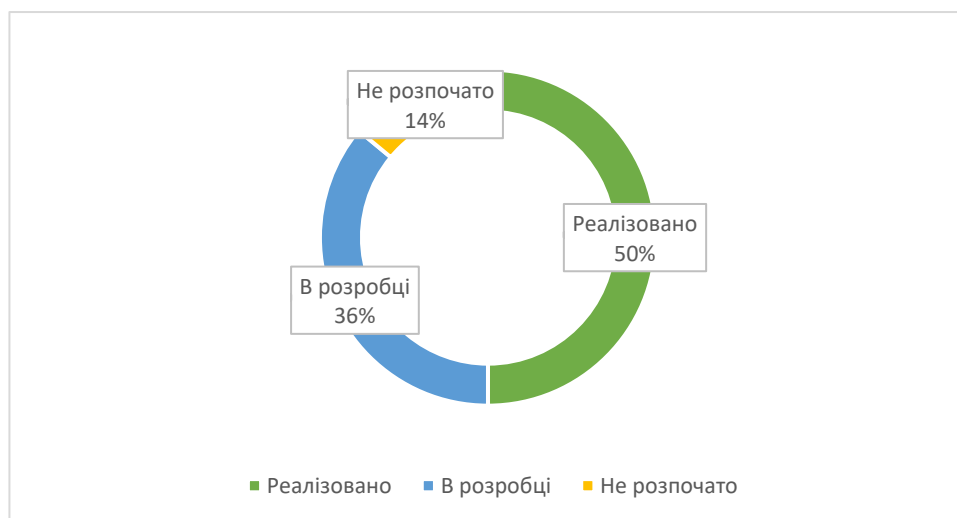

Рисунок 2.1 – Виконання Плану Заходів Дорожньої карти інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС

Джерело: побудовано автором на основі джерела [41]

Аналізуючи дані відображені на рис. 2.1 загальна кількість проєктів, яка мала бути реалізована до грудня 2023 року відповідно до Дорожньої карти інтеграції України до ЄЦР складає 27 проєктів, з яких реалізовано 12 проєктів, що складає 50% виконання плану, в розробці наразі перебуває 12 проєктів (36%), не розпочатими є 3 проєкти (15%).

У результаті виконання 12 проєктів, які є повністю реалізованими було виконано наступні завдання: відбулося приведення норм чинного законодавства України до права ЄС в частині конкуренції на ринках телекомунікацій; було створено правові рамки, що забезпечують правовий захист послуг, що базуються чи включають умовний доступ; створена узгоджена система високого рівня забезпечення безпеки та правової визначеності електронних довірчих послуг; здійснено ряд завдань щодо законодавчого врегулювання правовідносин у сфері надання інформаційних послуг, та у сфері, що стосується питання відкритого доступу до Інтернету, та повторного використання інформації, яка є в розпорядженні суб'єктів публічного права; Україну було приєднано до ряду програм ЄС у рамках цифрової інтеграції; законодавче врегулювано питання щодо спрощення доступу до об'єктів, захищених авторськими та суміжними правами; врегулювання питання автентифікації при здійсненні платіжних послуг онлайн; визначено основні законодавчі норми щодо врегулювання питань укладання договорів на постачання цифрового контенту та надання цифрових послуг, також врегулювання законодавчих норм щодо прав споживачів за договорами в мережі Інтернет та інші [41].

У розробці наразі перебувають 12 заходів, які включають виконання 66 завдань. Більшість заходів, які тривають у розробці, вже виконано більше ніж на 50%, до них відносяться наступні: на 64% здійснено гармонізацію чинного законодавства в частині регулювання телекомунікаційних мереж та послуг, та пов'язаного оснащення та послуг; на 67% відбулося приведення норм чинного законодавства України в частині створення правових рамок, які будуть

забезпечувати спрощення правил щодо отримання дозволу та умов надання телекомунікаційних мереж та послуг; на 83% було здійснено проєкт щодо забезпечення ефективного функціонування відкритого і справедливого конкурентного ринку; на 67% було здійснено гармонізацію використання радіочастотного спектра України з урахуванням інтересів усіх сфер діяльності та категорій споживачів, яке передбачене Рішенням 676/2002/ЄС; на 80% було врегульовано українське законодавство у сфері безпеки мережевих та інформаційних систем; на 71% було реалізовано захід, щодо забезпечення доступності веб-сайтів та мобільних додатків державних органів [41].

На 50% було реалізовано заходи, щодо приведення чинного законодавства у сфері надання телекомунікаційних послуг споживачам, урегульовано питання захисту прав та інтересів споживачів в отриманні якісних телекомунікаційних (електронних комунікаційних) послуг, врегульовано питання у сфері захисту фізичних осіб з урахуванням обробки персональних даних та вільного переміщення таких даних, здійснено заходи у сфері захисту дітей, які використовують Інтернет та інші ІКТ, триває процес започаткування співпраці з Агентством ЄС з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA). Менше ніж на 50% виконано проєкт щодо законодавчого врегулювання у сфері зменшення витрат на розгортання високошвидкісних мереж електронного зв'язку [41].

Отже, з вище наведеного можна зробити висновок, що наразі Україна перебуває в активному стані інтеграції до ЄЦР. У рамках цього здійснюється ряд заходів, які забезпечують регуляторне зближення та покращують стан цифрового розвитку України, проте незважаючи на ряд позитивних змін все ще існують ряд завдань, які Україна має виконати для приєднання до ЄЦР. Про це свідчить низька не повністю реалізованих або навіть не розпочатих проєктів. Прикладом цього є не врегульовані питання у таких сферах як: транскордонної мобільності послуг онлайн-контенту, питання щодо усунення невиправданого гео-блокування та інших форм дискримінації, та екстериторіального ліцензування.

2.2. Досвід функціонування єдиного цифрового ринку ЄС

Для більш детального аналізу, того як функціонує єдиний цифровий ринок Європейського Союзу доцільно також розглянути досвід впровадження та реалізації політики на прикладі окремих країн-членів ЄС. Це допоможе визначити, які є особливості, з якими проблемами вони стикалися у процесі своєї діяльності, та порівняти їх практичний досвід з метою розгляду можливості адаптування його для застосування в Україні.

Європейською Комісією для аналізу та порівняння ролі цифрової економіки в країнах-членах ЄС використовується Індекс розвитку цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index, DESI), який складається з різних оцінок та має певну структуру. Структура DESI охоплює такі виміри: людський капітал, який визначається за допомогою оцінки рівня навичок користувачів інтернету та розвитку просунутих навичок; оцінку підключення, який включає аналіз використання та покриття мережами фіксованого широкосмугового доступу, мобільного широкосмугового доступу, та оцінки Індексу цін на широкосмуговий доступ; виміру використання інтернет-послуг, який включає оцінку використання та діяльності користувачів в інтернет мережі, та у сфері здійснення онлайн транзакцій; інтеграції цифрової технології, який аналізує аспект цифровізації бізнесу та електронної торгівлі; та вимір цифрових державних послуг, який включає аналіз електронного врядування [42].

Загалом, за допомогою DESI відбується процес моніторингу цифрової продуктивності країн-членів ЄС, та вимірювання їх прогресу у сфері цифрової конкурентоспроможності. Кожна країна надає ряд даних про перехід у цифровий формат, який допомагає визначити сфери пріоритетних інвестицій та наступних дій. Також, у рамках DESI надається специфічний аналіз, який містить певні цифрові рекомендації для кожної країни-члена. Це дає змогу урядам країн краще орієнтуватися та визначати пріоритетні напрями, щодо реалізації державних політик у сфері цифровізації. Саме тому, доцільно

проаналізувати дані цього індексу з метою визначення лідерів ЄС у сфері цифрового розвитку, та у подальшому більш детально проаналізувати їх досвід та надані їм рекомендації. На рис. 2.2 зазначені дані загального DESI за 2022 рік, який включає аналіз показників 27 країн-членів ЄС [43].

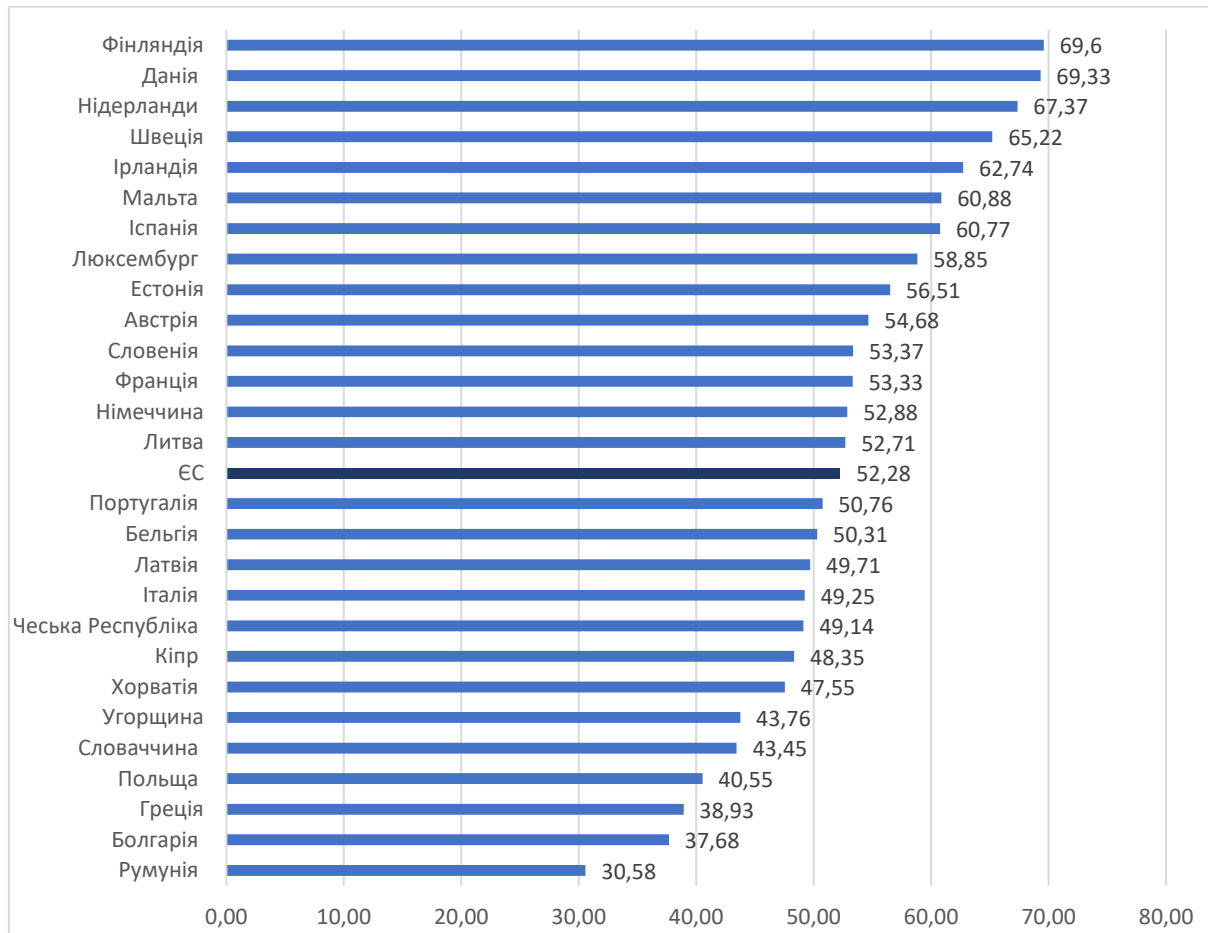

Рисунок 2.2 – Дані Індексу розвитку цифрової економіки та суспільства за 2022 рік

Джерело: побудовано автором на основі джерела [43]

Аналізуючи дані зображені на рис. 2.2 лідерами ЄС відповідно до Індексу цифрової економіки та суспільства за 2022 рік є Фінляндія та Данія загальна оцінка, яких складає 69,6 та 69,3 бали відповідно. Це свідчить, що саме ці країни мають високий рівень цифрової готовності та розвинену сферу цифрової економіки. Також, досить високі показники відповідно до значеного індексу мають ряд країн, таких як: Нідерланди, Швеція, Ірландія, Мальта, Іспанія, Люксембург, Естонія, Австрія, Словенія, Франція, Німеччина та

Литва. Показники усіх цих країн є вищими за середній показник по ЄС, що також може вказувати на значний прогрес у сфері розвитку цифрової економіки та суспільства. Проте є ряд країн, які мають показники нижче за середні та навіть низькі. Як наприклад: Португалія, Бельгія, Латвія, Італія, Чехія, Кіпр, Хорватія, Угорщина, Словаччина, Польща, Греція, Болгарія та Румунія. Дані зазначених країн мають не високі показники, які свідчать про реалізацію певних дій щодо розвитку сфери цифрової конкурентоспроможності, але потребують подальших зусиль у покращенні таких аспектів як: розвиток цифрової інфраструктури, рівномірного доступу користувачів до Інтернет мереж, розвитку цифрової грамотності та навичок у населення, та реалізації ефективних державних політик у цій сфері. Як підсумок, можна сказати, що проаналізовані дані демонструють загальні тенденції розвитку цифрової інфраструктури та готовність європейських країн до цифрового майбутнього, проте можна також спостерігати нерівномірний характер цифрової трансформації в різних країнах регіону. Тому, для більш глибокого дослідження варто проаналізувати зарубіжну практику на прикладі деяких країн-членів ЄС, а саме для дослідження європейського досвіду були обрані такі країни як Данія, Естонія та Польща.

Таблиця 2.2 – Характеристика Данії, Естонії та Польщі за вимірами DESI 2022 року

Країна	Рейтинг за вимірами	Характеристика даних DESI
Данія	1. Людський капітал – 59.2 (5 місце)	Населення Данії мають сильні базові та вище за базові цифрові навички, а частка випускників ІКТ у країні вища, ніж у середньому по ЄС. Проте слід приділяти більше уваги нестачі спеціалістів з ІКТ (особливо жінок), оскільки це сповільнить цифрову трансформацію бізнесу
	2. Підключення – 77.1 (1 місце)	У Данії 95% домогосподарств підключено до мереж дуже високої пропускної здатності. Покриття 5G значно вище середнього по ЄС та складає 98% населених пунктів. Відповідно до Плану відновлення та стійкості було передбачено здійснення інвестицій та реформ для розгортання більш високошвидкісного доступу до Інтернету (мінімум 100 Мбіт/с), у тому числі у віддалених і сільських районах Данії, де існує покриття є низьким через відсутність достатніх ринкових стимулів.
	3. Інтеграція цифрових технологій – 58.0 (2 місце)	У структурі підприємств Данії домінує велика кількість малих підприємств, які повною мірою використовують переваги цифрової трансформації та можуть підтримувати економіку Данії, щоб залишатися конкурентоспроможною та розвиватися. Серед них 90% малих і середніх підприємств, які мають принаймні базову цифрову інтенсивність (79%), 75% підприємств, які використовують послуги хмарних обчислень (62%), великі дані (27%) і штучний інтелект (24%) до 2030 року.

Продовження таблиці 2.2

	4. Державні цифрові послуги – 83.1 (8 місце)	Данія вважає, що країна має один із найвищих показників використання електронного уряду (93% користувачів Інтернету) і високу оцінку відкритих даних (91%) порівняно із середнім показником по ЄС (81%) і дуже хороші можливості для досягнення цілей Цифрового десятиліття наприклад, 100% ключових державних послуг онлайн до 2030 року.
Естонія	1. Людський капітал – 53.9 (8 місце)	Щодо цифрових навичок, то Естонія трохи вище середнього по ЄС базових цифрових навичок. Однак країна перевершує частку спеціалістів з інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) у працевлаштуванні та має найвищий відсоток випускників ІКТ у ЄС. Для Естонії важливо продовжувати розвивати цей пул спеціалістів, щоб досягти мети Цифрового десятиліття — 20 мільйонів спеціалістів з ІКТ у Європі до 2030 року.
	2. Підключення – 44.4 (26 місце)	Що стосується зв'язку, у країні високий рівень використання фіксованого та мобільного широкосмугового зв'язку. Крім того, показники Естонії перевищують середні показники ЄС щодо загального покриття фіксованою мережею дуже високої пропускної здатності, хоча вона все ще є недоступною для багатьох домогосподарств у сільській місцевості. Однак країна відстає в комерційному наданні послуг 5G через затримки з розподілом діапазонів спектру 5G. Здатність Естонії досягти як гігабітних цілей до 2025 року, так і цифрового десятиліття до 2030 року залежатиме від результатів її відповідей на вирішення цих проблем.
	3. Інтеграція цифрових технологій – 36.5 (15 місце)	Підприємства ще не в повній мірі користуються перевагами цифрової економіки. Незважаючи на деякі інноваційні компанії, які рухають естонську бізнес-екосистему, більш традиційні підприємства та малі та середні підприємства (МСП) відстають. Більшість компаній рідко використовують передові технології, наприклад, лише 10% компаній використовують великі дані, а 3% використовують рішення штучного інтелекту (AI), що нижче 75% цілі Цифрового десятиліття.
	4. Державні цифрові послуги – 91.2 (1 місце)	Естонія є світовим лідером у цифровізації державних послуг і продовжує інвестувати значні кошти в цю сферу. У цьому відношенні країна може слугувати прикладом для інших держав-членів для Цифрового десятиліття. І громадськість, і підприємства звикли виконувати адміністративні завдання онлайн, які орієнтовані на користувача та дуже доступні.
Польща	1. Людський капітал – 37.0 (24 місце)	Існують постійні прогалини щодо людського капіталу, де Польща посідає 24 місце, маючи оцінки нижче середнього за всіма показниками. Лише 43% людей віком від 16 до 74 років мають принаймні базові цифрові навички, а 57% мають принаймні базові навички створення цифрового контенту (66% у ЄС). Фахівці з ІКТ складають у Польщі дещо нижчий відсоток робочої сили, ніж середній показник по ЄС.
	2. Підключення – 46.5 (25 місце)	У 2021 році в Польщі спостерігалось збільшення відсотка домогосподарств, охоплених фіксованими мережами дуже високої пропускної спроможності – 70% порівняно з 65% у 2020 році. Тим не менш, у розгортанні 5G все ще існують проблеми. Зокрема, у 2021 році лише 34% домогосподарств були охоплені технологією 5G, що нижче середнього показника по ЄС у 65%, а гармонізований радіочастотний спектр для розгортання 5G ще не визначено.
	3. Інтеграція цифрових технологій – 22.9 (24 місце)	Серед польських підприємств: 19% використовують хмарні рішення, а 32% залучаються до електронного обміну інформацією. Тим не менш, до 2030 року все ще потрібно закрити прогалину, щоб досягти цілі цифрового десятиліття в хмарі, великих даних і штучному інтелекті. Нинішнє використання цих технологій коливається від 3% до 19% у порівнянні з цільовим показником ЄС у 75% до 2030 року. Важливо активізувати зусилля та сприяти розвитку потенціалу серед польських підприємств для подальшої цифровізації, оскільки лише 40% мають принаймні базовий рівень цифрової інтенсивності (середній показник по ЄС: 55%).
	4. Державні цифрові послуги – 55.8 (22 місце)	У Польщі 55% користувачів Інтернету покладаються на послуги електронного уряду, що трохи наближається до середнього показника по ЄС, який становить 64%. За попередньо заповненими формами оцінка Польщі значно перевищує середній показник по ЄС (74 порівняно з 64). Також дуже хороші результати спостерігаються щодо відкритих даних (95% порівняно з 81% для ЄС). Тим не менш, Польща все ще має низькі показники щодо доступності цифрових онлайн-сервісів, отримавши 57 балів за цифрові

Продовження таблиці 2.2

		державні послуги для громадян (середній показник ЄС: 75) і 70 балів для бізнесу (середній показник ЄС: 82). У цій сфері необхідно активізувати поточні зусилля, щоб дати можливість Польщі досягти мети цифрового десятиліття щодо надання 100% ключових публічних послуг онлайн.
--	--	---

Джерело: розроблено автором на основі джерела [44-46]

Аналізуючи дані табл. 2.2 дають змогу оцінити рівень цифрового розвитку у різних вимірах відповідно до структури DESI за даними досліджених країн ЄС. Зазначені дані свідчать про те, що уряди цих країн здійснюють ряд заходів щодо удосконалення сфери цифрового розвитку, проте можна поміти нерівномірність результатів. Це може свідчити про те, що є певні відмінності та особливості у рамках реалізації державних політик у Данії, Естонії та Польщі, які доцільно проаналізувати.

Досвід Данії щодо впровадження єдиного цифрового ринку.

Данія є країною, яка має лідируючі позиції як серед країн ЄС, так і в усьому світі. У цьому напрямку Данія доволі добре прогресує про, що свідчать високі показники у різних міжнародних рейтингах, зокрема за 2022 у Європі за DESI зайняла 2 місце серед європейських країн. Тому, досить важливо буде проаналізувати політику уряду Данії, щодо впровадження єдиного цифрового ринку.

Державну політику впровадження єдиного цифрового ринку у Данії реалізовує Міністерство цифровізації та гендерної рівності, та відомство при цьому Міністерстві, а саме: Агентство цифрового уряду. Завдяки цифровізації було встановлено курс на цифрову Данію майбутнього. У рамках цього Міністерство працює над тим, щоб полегшити ведення бізнесу у Данії, забезпечити найкращі можливі цифрові умови для підвищення якості публічних послуг, вивільнення робочої сили та прискорення переходу на «зелене середовище» [47]. Щодо діяльності Агентства, то воно відповідає за реалізацію політики уряду Данії щодо розвитку цифрового державного сектора, а також значної частини інфраструктури цифрових послуг Данії [48].

Протягом 20 років у Данії тривав процес цифровізації державного сектору, який відбувався завдяки тісній співпраці між державою,

муніципалітетами та регіонами, через спільні стратегії цифровізації громадськості. Це зробило Данію однією з країн світу з найбільш цифровим державним сектором [49].

Урядом Данії у 2021 році було засновано Урядове партнерство з цифровізації, яке складалося з 28 представників датського бізнесу, дослідницьких спільнот, громадянського суспільства, місцевих і регіональних органів влади. Основним завданням, якого було підготувати рекомендації для уряду Данії щодо того, як можна скористатися можливостями, які надає цифровізація, особливо з акцентом на МСП. У рамках їх діяльності було надано 46 рекомендацій, які спрямовані на розвиток наступних напрямів, а саме: розвитку цифрових навичок; розширене та відповідальне використання даних; сильна кібербезпека; та швидке розгортання сучасної цифрової інфраструктури [50].

Важливим досягненням стало ухвалення у травні 2022 року урядом Данії нової цифрової стратегії [51]. Цифрова стратегія була запущена на виконання рекомендацій Урядового партнерства з цифровізації Данії. Стратегія закликає до широкої та обов'язкової співпраці в цифровому розвитку як між державним, так і приватним секторами. Стратегія передбачає 61 ініціативу в період 2022-2026 років згідно з 9 основними цілями цифрового розвитку Данії:

1. Посилення кібербезпеки та інформаційної безпеки.
2. Узгоджені цифрові послуги для громадян і бізнесу.
3. Більше часу для основних місій завдяки більшому використанню технологій соціального забезпечення.
4. Прискорене зростання та цифрові МСП.
5. Майбутні цифрові медичні послуги.
6. Прискорення зеленого переходу за допомогою цифрових рішень.
7. Міцна, етична та відповідальна цифрова основа.
8. Переведення Данії в центр міжнародної цифровізації.
9. Допомога населенню Данії у сфері розвитку цифрового майбутнього.

Ключовим елементом стратегії є забезпечення того, щоб громадяни могли користуватися цифровими послугами та отримувати від них вигоду незалежно від цифрових можливостей. Це передбачає розвиток цифрових навичок, а також забезпечення того, щоб технології та дані використовувалися етично, та з широким акцентом на безпеку, відповідальність, транспарентність і довіру [44].

Із запуском зазначеної урядової стратегії було прийнято рішення щодо створення Ради з цифровізації. Основною метою її діяльності є здійснення процесу спостереження за впровадженням урядової стратегії цифровізації та консультувати уряд щодо цифрового розвитку Данії. Також, Рада має сприяти перспективам цифровізації суспільства, цифрового переходу бізнесу, цифрового експортного потенціалу Данії та екологічного переходу [52].

Через те, що Данія є однією з найбільш цифрових країн Європи, то досить суттєвим питанням є забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту. Зазначена сфера у Данії регулюється Національною стратегією кібернетичної та інформаційної безпеки цілі, якої зосереджено на забезпеченні безпечних операцій ІКТ в уряді та критичній інфраструктурі, а також на забезпеченні громадян і підприємств інструментами та навичками для безпечної навігації в цифровій сфері. Щоб реалізувати стратегію, уряд виділив загалом 270 мільйонів датських крон (36 мільйонів євро) на 34 ініціативи, які триватимуть з 2022 по 2024 рік, щоб спорядити Данію утримувати кіберзагрози у майбутньому [53].

Також, для у рамках вдосконалення сфери кіберзахисту, у Данії діє Пакт про кібербезпеку [54], який спрямований на забезпечення узгодженості та синергії між існуючими та новими зусиллями, орієнтованими на малі та середні підприємства, у сфері кібербезпеки; обміну даними, знаннями та досвідом з метою створення загальнонаціональної картини безпеки малого та середнього бізнесу; створення нових напрямів співпраці між державним і приватним секторами, щоб посилити можливості малого та середнього бізнесу захищатися від кібератак.

Також, у Данії діє Стратегія широкосмугового зв'язку [55], у якій встановлено цілі щодо покриття на 2025 рік. Цифрові стратегії на 2022-2025 та 2024-2027 роки спрямовані на вирішення проблеми нестачі робочої сили, підтримки пом'якшення кліматичних змін, цифрової інтеграції, штучного інтелекту, екологічного переходу та цифрової освіти.

Також, у Данії діє Стратегія цифровізації суспільства на 2022-2025 роки «Цифровізація, яка розвиває суспільство» [56]. Стратегія передбачає продовження спільної громадської співпраці, яка характеризується високими політичними амбіціями та великими місцевими зусиллями в органах влади, де як громадяни, так і державні службовці продемонстрували свою готовність до цифрового переходу.

Щодо розвитку ШІ, то у Данії було створено Національну стратегію штучного інтелекту [57]. Використання ШІ пропонує чудові можливості для зростання, процвітання та надання державних послуг високого рівня в державному секторі. Таким чином, відповідно до цієї Стратегії уряд прагне створити рамки для підприємств, дослідників і органів державної влади, щоб вони могли краще використовувати потенціал штучного інтелекту з високим рівнем відповідальності. Стратегія містить 24 ініціативи, які охоплюють державний і приватний сектори, та на її реалізацію було виділено 60 мільйонів датських крон на нові ініціативи. Наприклад, у співпраці з муніципалітетами, регіонами та приватними компаніями здійснюється низка проектів штучного інтелекту з підписом у державному секторі.

Усі ці стратегії спрямовані на досягнення цілей в Програмі Цифрової Європи. Саме тому, було створено референтну групу, яка сприяє роз'ясненню сильних сторін і потенціалу Данії щодо її участі в програмі, а також передає можливості для зацікавлених сторін. Референтна група складається з представників датських міністерств, відомств, ділових і галузевих організацій, науково-дослідних установ і приватних компаній зі значним професійним середовищем [58].

Узагальнюючи, проаналізований досвід можна зробити висновок, що Данія протягом двох останніх десятиліть було реалізовано низьку ефективних заходів з метою активного впровадження цифрових технологій в усіх сферах життя. Данія є країною, яка є еталоном у сфері реалізації політики цифрового розвитку, адже під час її впровадження урядом країни було сформовано тісну та обов'язкову співпрацю, яка базується на спільних державних стратегіях цифровізації та стосується як центрального уряду, так і регіонального і муніципального управлінь. Адже, саме цифрові стратегії дозволяють державному сектору здійснювати спільні інвестиції в особливо складні сфери, у яких існує взаємозалежність між різними органами влади та секторами [49].

Досвід Естонія щодо впровадження єдиного цифрового ринку.

Естонія посідає 9 місце з 27 країн-членів ЄС у виданні Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI) за 2022 рік. Загалом, Естонія демонструє високі показники у впровадженні цифрових технологій, зокрема країна є світовим лідером у цифровізації державних послуг.

З 1994 року Естонія визначила своїм стратегічним напрямом розвиток сфери ІТ. У рамках цього було реалізовано ряд таких проєктів: Перший проєкт «Принципів інформаційної політики Естонії»; запуск ініціативи Tiger Leap (програма розвитку ІТ-інфраструктури); створення механізму надання послуг електронного банкінгу; створення бази даних і планувальника для оптимізації процесів прийняття державних рішень (2000 р.); створення електронної податкової панелі за допомогою, якої населення може декларувати податки онлайн; запровадження у 2002 р. e-ID та цифрового підпису; у 2005 р. запровадження механізму електронного голосування; було створено Спільний центр передового досвіду кіберзахисту НАТО та ІТ-агентство ЄС; розробка естонськими криптографами масштабованої технології блокчейн KSI; запровадження Зеленої книги державних послуг (2013 р.); запуск проєкту e-Residency; Дорожня карта безперебійних послуг (2018 р.); Державна стратегія ШІ (2019 р.); та інші [59].

Державну політику впровадження єдиного цифрового ринку у Естонії реалізовує Міністерство економіки та зв'язку, яке працює над забезпеченням розвитку економіки Естонії та підвищення конкурентоспроможності компаній, розвитку цифрового суспільства та захисту кіберпростору, безпеки робочого середовища та збереження трудових відносин шляхом забезпечення справедливості та гендерної рівності [60].

У 2021 році Міністерством економіки та зв'язку був прийнятий Цифровий порядок денний Естонії до 2030, у якому міститься бачення та план дій щодо розвитку естонської економіки, держави та суспільства за допомогою цифрових технологій. Загальна мета розвитку цифрового суспільства на наступне десятиліття полягає в тому, щоб збільшити цифрову потужність Естонії: забезпечення найкращої цифрової країни; безпечний та надійний кіберпростір; створення сприятливих умов підключення та використання швидкого, надійного і доступного зв'язку, який дозволяє створювати та використовувати інноваційні цифрові послуги [61].

Щодо досвіду надання цифрових послуг в Естонії, то країна є прикладом того, як має відбуватися процес надання послуг у цифрову епоху, адже 99% послуг в Естонії надається онлайн, їх надання здійснюється на основі постанови уряду «Про Основи організації надання послуг та інформаційного забезпечення» та Інструкція для виконавців цього положення, Зеленої книги про організацію державних послуг, яка визначає сутність публічних послуг, у ній об'єднано проблеми громадян і підприємців у споживанні державних послуг, та проблеми держави та органів місцевого самоврядування в їх наданні; були запропоновані можливі шляхи вирішення проблем та заходи щодо реалізації рішень [62; 63].

Для підтримки Міністерства фінансів у координації розвитку державних послуг при Міністерстві економіки та зв'язку постійно діє Рада державних послуг. Вона бере участь у плануванні та реалізації основних напрямів розвитку організації надання державних послуг та заходів, що сприяють розвитку; збирає приклади хорошої практики, та на їх основі

вносить пропозиції щодо розвитку сфери; обговорює потреби та проекти настанов та рекомендацій у цій галузі; необхідність внесення змін до законодавства, яке суттєво впливає на сферу, та проекти такого законодавства; вносить пропозиції до відповідних установ; здійснює контроль за виконанням запланованих заходів та доручень [63].

Щодо покращення сфери цифрових навичок, то у співпраці з Мініекономзв'язку та Талліннським технологічним університетом було створено платформу онлайн-курсів Цифрова державна академія. Це перший у своєму роді підхід, коли розвиток знань і навичок про цифровий стан пропонується централізовано через платформу електронного навчання. Її метою є розвиток знань працівників державного сектору про розвиток цифрової держави та послуг, щоб кожен міг не відставати від стрімкого розвитку цифрової держави [64].

Естонія накопичила великий досвід у галузі кібербезпеки, ставши одним із найкращих міжнародних експертів у цій сфері. Після досвіду Естонії з кібератаками 2007 року була розроблена масштабована технологія блокчейну для забезпечення цілісності даних, що зберігаються в державних сховищах, і для захисту її даних від внутрішніх загроз. Естонія стала приймаючою стороною Центру передового досвіду спільного кіберзахисту НАТО та Європейського ІТ-агентства [65].

Щодо реалізації політики у цій сфері то її здійснює Управління державної інформаційної системи [66], яке відслідковує та аналізує те, що відбувається в кіберпросторі Естонії, та Центр кібербезпеки [67], який здійснює цілодобовий моніторинг та спостереження за кіберпростором країни, вирішення кіберінцидентів, здійснює захист критичної інфраструктури, аналізу кіберпростору та застосовує превентивні заходи у цьому напрямку, встановлює стандарти навчання та координацію науково-дослідної діяльності.

Також, у Естонії діє Стандарт інформаційної безпеки відповідно до якого забезпечується впровадження еталонної системи безпеки, яка допомагає країні досягти рівня інформаційної безпеки, який відповідає її потребам [68].

Важливою розробкою Естонії є концепція «Bürokratt» [69], яка відображає як може працювати держава в епоху штучного інтелекту. Bürokratt є сумісною мережею додатків штучного інтелекту, які дозволяють громадянам користуватися державними послугами з віртуальними помічниками за допомогою голосової взаємодії. Ця концепція прагне створити рівень, де штучний інтелект та публічні та приватні служби, зможуть поєднуватися та взаємодіяти. Урядові агенти штучного інтелекту, боти та помічники, а також приватні агенти обслуговуватимуть користувачів через єдиний канал, надаючи їм доступ до спектру послуг. Користувачі можуть виконувати такі завдання: як подання скарг споживача, подання заявки на отримання дозволів, відновлення ідентифікаційних карток, повідомлення про ДТП або позичання книг, і все це через віртуального помічника.

Проаналізований досвід вказує, що Естонія є прикладом країни, яка реалізує ефективну та дієву державну політику розвитку цифрових технологій в усіх сферах. Уряд Естонії більше 30 років всебічно розвиває цю сферу, та реалізував ряд ініціатив, які зробили її однією з найбільш цифровізованих країн у світі. Унікальним є досвід Естонії саме у сфері цифровізації державних послуг, адже завдяки інноваційній системі електронного урядування держава може надавати майже всі послуги за допомогою цифрових інструментів та ефективно взаємодіяти з громадянами та представниками бізнесу. Також, у країні використовуються цифрові технології в освіті, розвивається галузь інформаційної безпеки та кібербезпеки, здійснюють ряд заходів щодо покращення сфери ІТ та цифрової інфраструктури, впроваджується технології ШІ, та ін. У цілому, за рахунок використання цифрових технологій уряд країни покращує життя населення, підвищує ефективність публічного управління та стимулює економічне зростання.

Досвід Польщі щодо впровадження єдиного цифрового ринку.

Польща є країною, яка одним зі своїх найважливіших пріоритетів визначила розвиток цифрової трансформації економіки та суспільства. Проте, порівняно з країнами ЄС, Польща має гіршу ситуацію у цій сфері. Тому,

доцільно проаналізувати її дії, та яким чином уряд планує покращення ситуації. У рейтингу цифрової економіки та суспільства (DESI) за 2022 рік Польща посідає 24 місце з 27 країн-членів ЄС. Проте між 2017 і 2022 роками загальний показник DESI Польщі зріс більше, ніж середній показник по ЄС, сигналізуючи про те, що Польща наздоганяє решту країн ЄС [46].

Державну політику впровадження єдиного цифрового ринку у Польщі здійснює Міністерство цифрових справ. Місія міністерства – створити цифровий поштовх для розвитку Польщі, та реалізовувати завдання щодо розвитку інфраструктури широкосмугового доступу, підтримки створення веб-контенту та електронних послуг, а також просування цифрових компетенцій громадян [70].

Важливим аспектом у впровадженні єдиного цифрового ринку було покращення рівня цифрової доступності. У контексті цього у Польщі було прийнято Закон «Про цифрову доступність веб-сайтів і мобільних додатків державних установ», створено списки веб-сайтів та мобільних додатків державних установ, та ведеться постійний моніторинг стану цифрової доступності. Також, здійснюються заходи щодо просування знань про цифрову доступність шляхом організації безкоштовних тренінгів з цифрової доступності для працівників органів влади та місцевого самоврядування, здійснюється проведення щомісячних онлайн-зустрічей з експертами з цифрової доступності. Розроблено посібники та інструменти, які підтримують впровадження цифрової доступності, як наприклад: Контрольний список для самостійної перевірки цифрової доступності веб-сайту. Було запущено проект «Цифрова доступність сайтів органів місцевого самоврядування – ресурси, навчання та валідатори». У рамках проекту: було передбачено створення інструментів для полегшення цифрової доступності в органах місцевого самоврядування, підготовку дистанційного навчання, та розроблення інструментів, щодо підтримки моніторингу цифрової доступності [71].

Особливу увагу ЄС приділяє відкритості даних. Таким чином, у Польщі було прийнято Закон про відкриті дані та повторне використання

публічної інформації та розроблено Програму відкриття даних на 2021-2027 роки, які охоплюють питання у сфері обміну та управління даними. Щодо реалізації зазначеної Програми було створено мережу співпраці представників з питань відкритості даних у різних органах влади. Для досягнення цілей було передбачено наступні заходи: підвищити рівень доступності даних на порталі Dane.gov.pl; модернізувати ряд веб-сайтів; розробити стандарти відкритості загальнодоступних даних у юридичному, безпековому, технічному аспектах; реалізація заходів для покращення навичок державних службовців (написано Посібник з відкриття даних); пропагування культури відкритості (організовано ряд рекламних кампаній, конференції та майстер-класів); реалізація проектів ЄС у сфері відкритості та доступності даних. Саме завдяки цим заходам Польща є лідером рейтингу Open Data Maturity in Europe 2022, відразу після України та Франції [72].

Щодо розвитку сфери телекомунікацій та мережевого зв'язку, то у Польщі розроблений Національний план широкосмугового зв'язку метою, якого є розвиток телекомунікаційних мереж, інфраструктури та стимулювання попиту на послуги високошвидкісного доступу [73].

Також, важливою ініціативою є впровадження послуги Advance Mobile Location в Польщі [74], яка є виконанням зобов'язання, що випливає зі ст. 109 розділу 6 Директиви (ЄС) 2018/1972. Сервіс AML запроваджено в більшості країн Європейського Союзу. Це дозволяє оператору екстреного номера отримувати дані про місцезнаходження користувача, який телефонує за номером екстреної допомоги, з точною інформацією про місцезнаходження пристрою на відстані до 5 м поза приміщенням і в середньому до 25 м у приміщенні. Усі смартфони, які продаються в ЄС з березня 2022 року, мають увімкнути видачу даних AML у разі дзвінка на екстрений номер, тоді як найпопулярніші пристрої Android та IOS у Польщі можуть активувати це повідомлення з 2016 та 2018 років відповідно. Повідомлення про місцезнаходження може бути викликано лише дзвінком на екстрений номер 112.

Одним із ключових завдань країни є реалізація діяльності, пов'язаної з кібербезпекою. У 2018 році набув чинності Закон про національну систему кібербезпеки, який імплементує положення Директиви (ЄС) 2016/1148 у польську правову систему. До того ж, Міністерство цифровізації розробило Стратегію кібербезпеки Республіки Польща на 2019-2024 роки. Основною метою Стратегії є підвищення рівня стійкості до кіберзагроз та рівня захисту інформації в державному, військовому та приватному секторах. Поширення знань і передового досвіду серед громадян також сприятиме кращому захисту інформації. Документ визначає п'ять конкретних завдань, а саме: розвиток національної системи кібербезпеки; підвищення рівня стійкості інформаційних систем державного управління та приватного сектору; ефективно запобігати інцидентам; збільшення національного потенціалу у сфері технологій кібербезпеки; сприяння розвитку обізнаності та соціальних компетенцій у сфері кібербезпеки [75; 76].

У рамках відновлення своєї економіки після кризи COVID-19, як одним із напрямів Польща розробила цифрову стратегію – CyberPoland 2025, яка передбачає наступні заходи [77]:

- впровадження супутникової система спостереження, яка дозволить державній адміністрації отримувати важливу для національної безпеки інформації, підвищить інформаційно-технологічний суверенітет, та розширить можливості захисту навколишнього середовища, раціонального просторового планування та управління культурами;

- покращення сфери цифрового підключення шляхом забезпечення кожного домогосподарства доступом до широкосмугового Інтернету з можливістю перейти на швидкість гігабіт за секунду до 2024 року, та гарантування безперебійного доступу до 5G у містах і на основних шляхах зв'язку до 2025 року;

- інтегрування системи ідентифікації, наприклад Profil Zaufany, mObywatel, eDowód, із системами Постачальників послуг як частину федеративної моделі цифрової ідентифікації;

- запуск механізму фінансової підтримки МПС та державних установ, які бажають впроваджувати хмарні технології;
- створення локальних центрів розвитку цифрових компетентностей на місцевих точках (наприклад у бібліотеках), де мешканці зможуть отримати допомогу, наприклад, при пошуку інформації про те, як підвищити свої компетенції та користуватися електронними послугами;
- підвищення рівня обізнаності громадськості про кіберзагрози шляхом включення її як обов'язкового елементу навчальної програми в школах та університетах, завдяки чому кожен студент ознайомиться з принципами безпечного користування Інтернетом;
- впровадження більшої кількості ІТ-інструментів, які підтримують участь громадян у прийнятті важливих для громади рішень;
- покращення боротьби з кіберзлочинністю шляхом посилення покарання за кіберзлочини та виявлення нових типів злочинів для оновлення каталогу;
- створення сприятливих умов еміграції висококласних ІТ-спеціалістів у Польщу для цього буде розроблений механізми підтримки та співпраця польськими компаніями;
- включення суперкомп'ютерів до стратегічних ресурсів Польщі, які слугуватимуть інструментами для розширеного інженерного моделювання та обчислення великих обсягів даних. Польська держава також використовуватиме їх для рішень штучного інтелекту, зокрема для бізнесу та промисловості, космічних технологій, метеорології та моделювання криз (наприклад, у разі епідемії).

Досвід Польщі вказує, що не дивлячись на не найкращі показники цифровізації, країна прагне покращити наявну ситуацію з метою досягнення цілей Цифрового десятиліття, які визначено у різних стратегічних документах ЄС. У рамках цього уряд Польщі впроваджує у національне законодавство ряд нормативно-правових актів, які сприяють урегулюванню питання цифрової доступності, відкритості даних, цифровізації освітньої сфери, розвитку сфери

телекомунікацій та мережевого зв'язку, покращення сфери кібербезпеки та кіберзахисту, та за рахунок реалізації низькі заходів впроваджує свою політику з метою відновлення економіки та підвищення конкурентоспроможності країни.

Проаналізувавши, зарубіжну практику реалізації державної політики впровадження єдиного цифрового ринку ЄС, таких країн як Данія, Естонія та Польща, було визначено, що ці країни приділяють суттєву увагу розвитку цифровізації економіки та суспільства. Уряди зазначених країн спрямовують свою діяльність на покращення різних аспектів цифрового розвитку, які відповідають цілям єдиного цифрового ринку та Цифрового десятиліття ЄС.

Загалом аналізуючи матеріал дослідження можна побачити, що у цих країнах різний рівень цифрового розвитку, проте кожна з них має певні особливості та унікальний досвід реалізації державної політики у цій сфері. Якщо говорити про Данію та Естонію, то вони є одними з найбільш розвинених цифрових країн ЄС. Щодо Польщі, то вона наразі активно розвиває свої можливості, та намагається покращити свій рівень цифрового розвитку відповідно до визначених стратегічних цілей ЄС. Так, як вони є країнами-членами ЄС, то у реалізації політики цифрового розвитку та впровадження єдиного цифрового ринку, уряди їхніх країн реалізують свою діяльність відповідно до чинних нормативно-правових актів Європейського Союзу. Тому, для органів публічної влади України, яка знаходиться в активному процесі євроінтеграції, доцільно аналізувати досвід цих країн, з метою розуміння майбутніх напрямів та дій, які потрібно буде реалізувати для покращення рівня цифрового розвитку та пришвидшення євроінтеграційних процесів в Україні.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС

3.1 Сучасні перспективи та виклики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС

У процесі цифровізації України, яка продовжує розвиватися в цій сфері, її інтеграція до єдиного цифрового ринку вважається логічним кроком у напрямку реформ, які досить активно впроваджуються відповідно до положень Угоди про асоціацію. Протягом останніх років Україна вагомим чином посилила співпрацю у різних напрямках з ЄС. Щодо її наближення до ЄЦР то, у контексті цього було розширено доступ до онлайн-ринків та електронних послуг європейських країн, було усунено ряд наявних бар'єрів і розвинуто сферу електронного врядування. Також, важливим аспектом цифрового розвитку було забезпечення технічних можливостей та сумісності українських та європейських цифрових систем, покращення умов доступу населення до високошвидкісного Інтернету, реалізація ряду заходів та проектів з метою підвищення рівня цифрової грамотності українців, та удосконаленні сфери щодо надання якісніших онлайн-послуг [78, с. 121].

Особливо швидкі темпи цифрового розвитку можна спостерігати за останні п'ять років діяльності Міністерства цифрової трансформації України, яке фокусувалося протягом цього періоду на розширенні електронних послуг, модернізації цифрової інфраструктури та оновленні нормативно-правової бази відповідно до європейських стандартів. Про, що свідчить ряд впроваджених проектів таких як: Дія.Цифрова освіта, Дія.Бізнес, Дія – державні послуги онлайн, Дія.Центр, Дія.City, Е-резидентство та ряд інших регіональних проектів, які наближують нас до європейських цілей цифрового розвитку [79; 80].

Також, досить важливим фактором, який сприяв швидкому розвитку цифрової сфери України була саме підтримка з боку ЄС. Адже, поширення цифрових технологій є пріоритетом як для ЄС, так і для її стратегічних партнерів. У рамках реалізації політики Східного Партнерства (далі – СхП) було визначено пріоритетні сфери розвитку, які мають наблизити країн учасників СхП до ЄЦР, та сприяти розвитку їх цифрової трансформації. На рис. 3.1 зазначено пріоритети політики Східного Партнерства в рамках Панелі «Гармонізації цифрових ринків» [81].

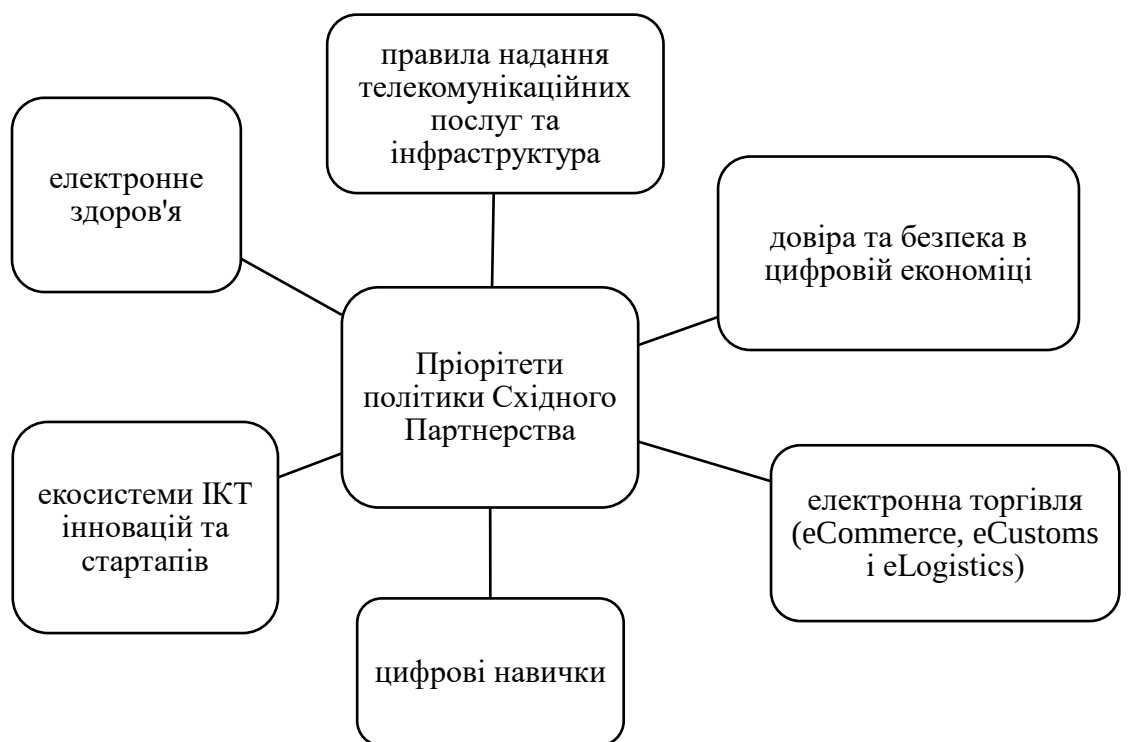

Рисунок 3.1 – Пріоритети політики Східного Партнерства в рамках Панелі «Гармонізації цифрових ринків»

Джерело: побудовано автором на основі джерела [81]

На рис. 3.1 зазначено основні пріоритети розвитку країн СхП у сфері гармонізації цифрових ринків, вони відображають напрямки цифрового розвитку відповідно до, яких має реалізовуватись політики кожної країни регіону СхП на шляху до ЄЦР. У рамках СхП та EU4Digital здійснюється обмін досвідом та найкращими практиками між ЄС та країнами партнерами,

розробляються спільні проекти та дорожні карти, визначаються цілі та результати, які спрямовані на покращення життя та конкурентоспроможності бізнесу та країни. Саме тому, участь України у багатьох європейських програмах сприяла впровадженню цифрових змін в нашій країні. У табл. 3.1 зазначено основні європейські програми цифрового розвитку, до яких залучена Україна.

Таблиця 3.1 – Участь України у європейських програмах спрямованих на покращення сфери цифрового розвитку

Програма	Мета та цілі
Програма ЄС «Цифрова Європа» (2021-2027)	Впровадження програми спрямовано на покращення різних сфер, таких як: цифрових технологій та інноваційного середовища, доступу до розвиненої цифрової інфраструктури та якісних послуг, підвищення рівня конкурентоспроможності українських МСП на цифровому ринку ЄС, удосконалення цифрового бізнесу та цифрових стратегій, а також покращення сфери кібербезпеки для МПС у співпраці з навчальними закладами та державними організаціями.
Проект «Підтримка цифрової політики України» (2021-2024)	Цей проект підтримує виконання Україною зобов'язань в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, та надає допомогу центральним установам України, а саме Міністерству цифрової трансформації та Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації України з метою досягнення цілей політики у сфері розвитку цифрової економіки. Основними цілями є: підтримка державної політики у сфері цифрової економіки згідно з Додатком XVII-3 Угоди про асоціацію; підтримувати формулювання, адаптацію та подальші дії щодо політики цифрової економіки; сприяти зміцненню спроможності та незалежності органів державного регулювання.
Проект «Цифрова трансформація для України» (DT4UA) (2022-2025)	Україна у процесі реалізації цього проекту має покращити свою ефективність, безпеку та доступність у сфері державних послуг для громадян і бізнесу відповідно до вимог ЄС. Також, це допоможе забезпечити швидке реагування на потреби, які були викликані війною, і розширить можливості щоденного управління. Проект зосереджений на наступних напрямках таких як: сталий розвиток публічних електронних послуг та екосистеми їх надання; покращення обміну даними між реєстрами та державними установами; наближення української інфраструктури та сфери електронної ідентифікації до стандартів ЄС; розширення можливостей розгляду кримінальних справ через систему електронного управління справами.

Джерело: розроблена автором на основі джерела [82-84]

Дані табл. 3.1 дають змогу зробити висновок, що підтримка з боку ЄС та участь України у багатьох європейських проєктів, які спрямовані на покращення сфери цифрового розвитку та цифровізації економіки були

важливими факторами, які впливали на позитивну динаміку покращення цифровізації України, та її інтеграції до європейського цифрового простору протягом останніх років. Адже, у процесі впровадження цих проєктів нашої країні надавалися не тільки ряд рекомендації, але і значна фінансова підтримка від ЄС. Наприклад під час участі України у європейській програмі «Цифрова Європа», у 2021-2022 роках вона була звільнена від сплати внесків, а протягом 2023-2027 років нам була надана знижка у розмірі 95%. На реалізацію проєктів в галузі цифрової трансформації, кібербезпеки, інтероперабельності передбачалося фінансування на суму 7,6 млрд. євро [79]. Бюджет проєктів «Цифрова трансформація для України» (DT4UA) та проєкт «Підтримки цифрової політики України» (2021-2024) складали 17,4 млн. євро та 2,5 млн. євро відповідно. Так, реалізація цих проєктів ще не завершилась, проте навіть зараз можна говорити про те, що співпраця та участь України у різних ініціативах ЄС є досить перспективною можливістю для швидшого приєднання нашої країни до ЄЦР [83; 84].

До того ж, інтеграції України до ЄЦР є чудовою можливістю не тільки для України, але і для ЄС. Україні це допоможе забезпечити доступ до більшого та значно процвітаючого ринку з уніфікованими правилами та нормами, що є привабливою перспективою для українського бізнесу та підприємств, які зможуть розширити клієнтську базу та сприятиме інноваційно-інвестиційній діяльності у технологічну галузь нашої країни. Також, перспективним є аналіз та адаптація досвіду ЄС у сфері захисту даних та забезпечені кібербезпеки, модернізації інфраструктури, приєднання до спільних правил для транскордонного поширення онлайн-послуг та цифрового контенту, онлайн-платежів, спрощення процедур цифрових контрактів, ліцензування, оподаткування та оформлення авторських прав [85, с. 29].

Щодо ЄС, то інтеграція України до ЄЦР зміцнить цифрову економіку Союзу, та поліпшить торгівельні зв'язки та умови співпраці нашої країни та країн-членів ЄС. Зокрема, це відкриває нові можливості для європейського

бізнесу, адже збільшення висококваліфікованої робочої сили та зростаюча технологічна галузь сприятимуть на шляху співпраці у галузі цифрового розвитку та зумовить умови для збільшення частини європейського цифрового ринку у світовій економіці, що матиме позитивний вплив як для ЄС, так і для України. Також, це пришвидшить темпи інтеграції України до ЄС [85, с. 29].

Проте, окрім ряду позитивних змін та досягнень у сфері цифрового розвитку. Україна стикалася з певними викликами під час процесу інтеграції до ЄЦР через те, що цей процес є досить складним та потребує виконання низькі вимог щодо гармонізації законодавства, відповідності стандартам, забезпечення технічної та інституційної спроможності, інтероперабельність цифрових систем, що в свою чергу означало ряд суттєвих змін та реформ для суб'єктів цифрового ринку України. Проте, ці заходи є необхідними, якщо Україна прагне стати частиною єдиного економічного та цифрового простору з ЄС [86, с. 244].

Саме тому, існує потреба у визначенні та знаходженні шляхів вирішення існуючих викликів до того як Україна зможе у повній мірі інтегруватися до ЄЦР. Аналіз нормативно-правової бази та сучасного стану інтеграції дозволили оцінити рівень наближення України до приєднання її до ЄЦР. Як результат, це дало змогу зробити висновок, що наша країна активно прагне інтегруватися до цифрового простору ЄС, проте все ще існують проблеми та виклики, які заважають їй на шляху до цього. Серед наявних проблем можна визначити наступні:

- досить довгий час в Україні було відсутнє концептуальне бачення євроінтеграційних процесів у сфері цифрового розвитку, та зокрема інтеграції до єдиного цифрового ринку, що суттєвим чином сповільнювало темпи інтеграції України до ЄС;

- наявність ряду питань, які законодавчо неадаптовані до європейських стандартів, що суттєво ускладнює співпрацю між європейськими та українськими компаніями у сфері наданні цифрових послуг;

- помітна відсталість України у сфері цифрового розвитку у порівнянні з країнами-членами ЄС, а саме: у галузі забезпечення якісного зв'язку, доступу до широкосмугового Інтернету про, що свідчать дані проаналізованих міжнародних рейтингів;

- наявність інфраструктурних проблем, які пов'язані з низьким рівнем телекомунікаційної інфраструктури, недостатнім рівнем покриттям принаймні мобільною мережею 3G, існування цифрових розривів та інше;

- наявність несприятливого регуляторного середовища для впровадження цифрових інновацій;

- низький рівень обізнаності населення щодо кібербезпеки;

- недостатня дієвість національних стратегій та організацій, що впроваджують кібербезпеку;

- недостатній рівень державної підтримки цифрової трансформації бізнес середовища;

Усі ці проблеми, ще можуть загострюватись у зв'язку з триваючою повномасштабною військовою агресією росії проти України, яка є також тяжким викликом для нашої країни. Також, це створило суттєві проблеми для цифрового сектору нашої країни, зокрема військові дії рф вже протягом двох років руйнують цифрову інфраструктуру, поширюють дезінформацію, та здійснюють ряд кібератак. Збитки у сфері цифрової інфраструктури внаслідок військової агресії на початок 2024 року оцінюються у 510 млн. \$, якщо говорити конкретно про об'єкти то, було знищено або захоплено близько 4 тис. телекомунікаційних станцій та понад 60 тис. км. волоконнооптичних інтернет-ліній. Також, для забезпечення національної безпеки та національних інтересів було припинено висвітлення діяльності та звітності значної кількості даних, які публікувалися раніше для забезпечення відкритості та підзвітності органів публічного управління перед громадськістю. Повномасштабне вторгнення спричинило масовий відтік населення до різних країн, в тому числі щонайменше 10 % працівників технологічного сектору, що є значною втратою для України [86, с. 242-243; 87].

Тому, надзвичайно необхідно розробити шляхи удосконалення цифрової сфери в Україні, та зокрема, державної політики у сфері інтеграції до ЄЦР, які б могли усунути існуючі проблеми, та включити до уваги вплив війни для забезпечення майбутнього відновлення та розвитку України.

3.2. Рекомендації щодо розвитку інтеграційних процесів в Україні у цифровий ринок ЄС

Для подальшого розвитку та стимулювання євроінтеграційних процесів в Україні доцільно вирішити ряд існуючих проблем та виконати умови, які передбачено втілити з метою успішної інтеграції України як до ЄЦР, та і для її вступу до ЄС. Саме тому, необхідним є прийняття рішучих дій не тільки з боку влади, але і активна залученість у цьому процесі бізнесу, освітніх закладів та населення. Визначну роль у цьому відграють вдосконалення нормативно-правової бази та вирішення питання технологічної відсталості, адже напрям європейської інтеграції та цифровізації стануть важливим стимулюючими факторами для подальшого сталого розвитку та процвітання України в майбутньому.

Як зазначалося раніше, важливим елементом в інтеграції України до ЄЦР є уніфікація європейських норм та правил до українського правового поля. Проте, незважаючи на вже значну кількість впроваджених змін є питання, які все ще потребують законодавчого врегулювання. Тому, за доцільне варто запровадити наступні шляхи удосконалення нормативно-правової бази України:

По-перше, в Україні на законодавчому рівні відсутня стратегія інтеграції до ЄЦР, проте її аналогом можна вважати Дорожню карту, яка розроблена Міністерством цифрової трансформації України. У рамках цього Плану заходів було частково реалізовано або повністю не впроваджено ряд законодавчих змін, але термін виконання, якого завершився у грудні 2023 року. Тому, замість оновлення Дорожньої карти варто розробити Стратегію

інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС, яка буде включати оновлені стратегічні цілі, мету, принципи, заходи та завдання, цільові показники, суб'єктів виконання, чіткі терміни реалізації та включати ряд питань, які не були впроваджені у Дорожній карті, а саме:

- врегулювання сфери щодо забезпечення умов справедливої конкуренції на товарних ринках, що зазнали цифрових змін. У європейському правовому полі ці питання регулюються Актом про цифрові ринки (DMA) та Актом про цифрові послуги (DSA). Отже, існує потреба щодо врахування положень цих законодавчих актів через вплив цифрових змін на умови конкуренції на товарних ринках;

- законодавче врегулювання питання транскордонної мобільності послуг онлайн-контенту (закріплення принципів, приведення у відповідність термінології у цій сфері; закріплення умов щодо локалізації, доступу та використання онлайн контент-послуг; встановлення вимог до положень угод та захисту персональних даних у сфері транскордонного переміщення онлайн контент-послуг) відповідно до Регламенту (ЄС) 2017/1128 [41];

- врахувати положення Регламенту (ЄС) 2018/302 щодо сфери усунення невинновданого гео-блокування та інших форм дискримінації шляхом встановлення законодавчих принципів у цій сфері, адаптування термінології до права ЄС; встановлення вимог та відповідальності щодо порушення норм у цій сфері, та визначити суб'єкта, який буде відповідальний за вирішення виникаючих спорів у цій сфері [41];

- впровадження єдиних норм з ЄС щодо стандартизації, сертифікації та ліцензування у сфері регулювання ЄЦР, які були висвітлені у Повідомленні Європейської Комісії щодо Пріоритетів стандартизації ІКТ для єдиного цифрового ринку та у Регламенті 1025/2012;

- та інших норм, які почали адаптувати до українського законодавства відповідно до Дорожньої карти, але ще не реалізовано у повному обсязі.

По-друге, через існування великої кількості законодавчих актів та положень вважаємо за доцільне створити уніфікований Цифровий кодекс,

який би регулював питання цифрового розвитку, цифровізації економіки, захисту персональних даних, авторських та суміжних прав, електронної комерції, інтелектуальної власності, електронної ідентифікації, тобто усіх аспектів єдиного цифрового ринку уже у відповідності до права ЄС. Його створення допоможе під час формування безпечного, чіткого, прозорого цифрового середовища, яке об'єднало в одному нормативно-правовому акті норми права, які б врегульовували питання українського цифрового простору. Важливою є ця рекомендація через те, що унормування положень пов'язаних з цифровою сферою у подальшому буде розвиватися, та збільшувати обсяг регульованих відносин, і щоб у майбутньому уникнути зміни великої кількості нормативних актів, після його запровадження потрібно буде вносити зміни здебільшого до цього Кодексу, що буде значно об'легшувати процес впровадження реформ та законодавчих змін у сфері цифровізації.

Також, вдосконалення потребують такі аспекти реалізації державної політики у сфері інтеграції України до ЄЦР як: розвиток цифрової інфраструктури, покращення та зміцнення співпраці з ЄС та окремими країнами-членами ЄС, вдосконалення сфери кіберзахисту, впровадження технологій штучного інтелекту, підвищення цифрових навичок населення, та ін.

Щодо, розвитку цифрової інфраструктури то, ця сфера потребує суттєвого удосконалення, адже є одною з основних причин нашої відсталості від європейських країн у цифровому розвитку. Для цього потрібно мати комплексний підхід щодо реалізації стратегічних заходів, які націлені на вирішення проблеми цифрового розриву. Тому, потрібно реалізувати ряд наступних заходів: розширити умови доступу до високошвидкісного Інтернету по всій Україні, та особливо це необхідно забезпечити у сільській місцевості; розпочати впровадження технології мережі 5G хоча б у великих містах; забезпечити доступ до Wi-Fi на різних адміністративно-територіальних одиницях (міст, селищ, сіл), та різних закладів туристичних об'єктів; вдосконалювати систему електронного урядування для полегшення

доступу громадян до державних онлайн-послуг; сприяти та надавати підтримку українському бізнесу щодо використання ними різних передових технологій (великі дані, штучний інтелект, хмарних сервісів, інформаційних платформ); на технічному рівні посилювати захист від кібератак; покращувати різні види сервісної інфраструктури (цифрової ідентифікації, відкритих даних, інтероперабельності, блокчейн, тощо).

В наш час особливо важливим є безпека даних та інформаційних систем, які зараз використовуються у всіх сферах життя суспільства. В контексті євроінтеграції сфера кіберзахисту є ключовим фактором, який впливає на стабільність та безпеку нашого цифрового простору. Також, необхідним є удосконалення цієї сфери через те, що наразі вона піддається численним атакам у зв'язку з військовою агресією рф, що в свою чергу загрожує національній безпеці нашої країни. Тому, вкрай важливо розробити напрями удосконалення, які покращать спроможність нашої країни запобігати негативним впливам кібератак, сформують більш чітке бачення щодо забезпечення безпеки українського цифрового простору, сприятимуть збільшенню рівня обізнаності населення у сфері кібербезпеки, тощо. Для цього можна використати проаналізований досвід країн-членів ЄС для адаптації його в Україні. Чудовим прикладом є Естонія, яка має значний досвід у галузі кібербезпеки, який ґрунтується на використанні технологій блокчейну, діяльності Центру кібербезпеки, та дії Стандарту інформаційної безпеки, який містить положення та правила щодо впровадження еталонної системи інформаційної безпеки. Саме тому, варто врахувати цей досвід для застосування в Україні, шляхом реалізації наступних заходів: здійснити ознайомлення органів публічного управління, які опікуються питанням кібербезпеки нашої країни із Естонським Стандартом інформаційної безпеки з метою удосконалення системи інформаційної та кібербезпеки України; запровадити програми, які будуть сприяти розвитку обізнаності та соціальних компетенцій населення у сфері кібербезпеки. Для цього можна взяти до уваги досвід Польщі, яка включає до обов'язкових елементів навчання в школах та

університетах вивчення правил безпечної поведінки в Інтернеті. Також, варто розвивати міжнародну співпрацю для обміну досвідом та об'єднанням зусиль для боротьби з кіберзагрозами.

Сучасний тренд цифрового розвитку вимагає від суспільства постійного вдосконалення своїх знань та умінь для успішної адаптації до умов сьогодення. Важливим пріоритетом це є також, і для ЄС, який прагне розвивати цифрові навички населення, адже розуміє необхідність підвищення рівня цифрової грамотності та збільшення кількості висококваліфікованих спеціалістів для функціонування стабільної цифрової економіки ЄС, та забезпечення трудових потреб швидкозмінного цифрового ринку. Теж саме, є пріоритетом і для України, яка протягом останніх років впроваджує та реалізує ряд проєктів у сфері цифрової освіти. Якщо брати до уваги зарубіжний досвід, то Польща для підвищення рівня базових цифрових навичок створила мережу локальних центрів розвитку цифрових компетентностей. Естонія розробила платформу онлайн-курсів Цифрова державна академія, яка спрямована розвиток професійних знань працівників державного сектору про розвиток цифрової держави та послуг. Цей досвід можна застосувати в Україні з метою покращення навичок у сфері ІТ, програмування, кібербезпеки, умінь щодо надання та замовлення онлайн-послуг та інших ключових цифрових технологій, які є критично важливим для задоволення потреб ринку праці. Окрім зазначеного, можна реалізувати наступні заходи: включити до обов'язкових елементів середньої та вищої освіти предмет з вивчення основ цифрової грамотності; заохочувати молодь вивчати та вступати на спеціальності, які пов'язані зі сферою ІТ, що допоможе вирішити проблему, яка наразі виникла з суттєвим відтоком спеціалістів у цій галузі у зв'язку з війною; створювати перспективні можливості та гідну оплату праці для осіб, які мають необхідні цифрові навички; розробляти навчальні платформи та збільшувати кількість безкоштовних курсів, які дозволять населенню розширювати свої знання у галузі цифрових технологій. Усе це допоможе покращити рівень цифрової грамотності українців, що в свою чергу буде

стимулювати економічне зростання, покращення рівня життя населення, сприятиме покращенню інноваційної та наукової сфери у цій галузі, та ін.

Щодо сфери міжнародного співробітництва, яка також виступає базовою складовою для інтеграції України до ЄЦР. Ця сфера відкриває значні можливості, адже обмін досвідом, реалізація спільних програм, участь у різних конференціях та самітах, дослідження та розвиток цифрової економіки європейського регіону, усе це сприятиме досягненню стратегічних цілей та пріоритетів ЄС, які визначені на майбутнє десятиліття. Саме тому, для зміцнення співпраці у цій сфері необхідно здійснити наступне:

По-перше, розрахувати місце України у рейтингу DESI на основі наданої нам від ЄС методології розрахунку, що допоможе порівняти рівень цифровізації економіки та суспільства в Україні, та на основі цих даних розробити рекомендації для нашої країни.

По-друге, сприяти співпраці не тільки на рівні держав, але і стимулювати та створювати проекти для українських та європейських компаній, які б збільшували рівень інтеграції цифрових технологій у наших бізнес середовищах.

По-третє, продовжувати участь у різних європейських програмах, які допоможуть Україні у повній мірі інтегруватися у цифровий простір ЄС шляхом їх співфінансування для впровадження гармонізації законодавства, інвестування у цифрову інфраструктуру та розвитку сфери ІТ.

Підсумовуючи, слід сказати, що всі ці заходи розроблені з метою підвищення ефективності державної політики та удосконалення напрямів управління цифрової економіки України. Впровадження зарубіжної практики, дотримання рекомендацій та запровадження ефективної боротьби з негативними чинниками допоможе покращити та пришвидшити інтеграцію України до ЄЦР. Проте, важливим моментом, який слід зазначити є те, що адаптуючи зарубіжний досвід потрібно враховувати особливості та наявні проблеми, які вимагають індивідуального підходу, сукупності інструментів та застосування різних управлінських рішень у цій сфері.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі здійснено аналіз теоретико-правових та практичних засад функціонування єдиного цифрового ринку ЄС та обґрунтовано напрями удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Розкрито сутність, мету, базові складові та цілі цифрового ринку ЄС. Встановлено, що у більшості наукових досліджень єдиний цифровий ринок визначається, як суб'єкт економічних відносин, в рамках якого забезпечується вільний рух товарів, осіб, послуг і капіталу, де фізичні та юридичні особи мають можливість безперешкодно здійснювати свою онлайн-діяльність за умов чесної конкуренції та високого рівня захисту споживачів, їх персональних даних незалежно від національності та місця проживання. Відповідно до мети та цілей, його створення передбачало усунення наявних регуляторних бар'єрів і об'єднання відокремлених національних ринків до єдиного, який би регулювався єдиними уніфікованими правилами, та створював би умови для забезпечення цифрової доступності, сприятливого цифрового середовища та цифровізації економіки та суспільства. Загалом, єдиний цифровий ринок спрямовано на розвиток та використання можливостей цифрової епохи для покращення європейської економіки та підвищення рівня конкурентоспроможності ЄС.

2. Проаналізовано нормативно-правова база ЄС та України у сфері впровадження єдиного цифрового ринку та виявлено наступні тенденції. Встановлено, що за останні три десятиліття у Європі відбулася еволюція правового регулювання у сфері цифрової трансформації. Європейський Союз створив нормативно-правову базу, яка визначила ряд напрямів, стратегічних документів, директив та інших регуляторних актів, які сприяли формуванню та розвитку цифрового ринку ЄС. Як результат цього, наразі існує

європейський цифровий ринок, який функціонує за єдиними правилами, а особливу увагу під час його створення було приділено сфері захисту персональних даних, авторського права, розвитку штучного інтелекту, кібербезпеки, електронної комерції, розвитку телекомунікаційної сфери, розвитку цифрової інфраструктури, посилення сфери цифрової освіти, міжнародного співробітництва, тощо. Усе це свідчить про те, що ЄС постійно розвивається та намагається адаптуватися до нових викликів шляхом забезпечення стабільного, безпечного та конкурентоспроможного цифрового середовища, яке ґрунтується на дієвій нормативно-правовій базі.

Щодо України, то після підписання Угоди про Асоціацію розпочався активний процес адаптування українського законодавства до норм ЄС, зокрема у питаннях пов'язаних з інтеграцією до єдиного цифрового ринку. Наразі, ця сфера включає ряд прийнятих законодавчих актів, які регулюють сферу електронної комерції, електронної ідентифікації, довірчих послуг, кібербезпеки, електронної комунікації, розвитку цифрової економіки, авторського і суміжних прав у цифровому середовищі, цифрового контенту, та цифрових послуг. Проте, незважаючи на ряд позитивних досягнень, процес законодавчого унормування все ще активно триває, адже через постійний розвиток ЄС у цьому напрямку та існування ряду все ще не врегульованих питань, існує потреба у постійному аналізі та вдосконаленні цієї сфери для успішної та швидкої інтеграції нашої країни до єдиного цифрового ринку.

3. Визначено, що сучасний стан реалізації державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС перебуває в активній стадії розвитку. У рамках цього здійснюється ряд заходів та ініціатив, які забезпечують регуляторне зближення та покращують стан цифрового розвитку України. Про це, свідчать дані проаналізованих міжнародних індексів, які дають змогу побачити, що Україна протягом останніх років мала досить високі показники та позитивну динаміку розвитку цифрової сфери у світовому вимірі, але якщо порівнювати з європейськими країнами, Україна все ще відстає від середнього європейського рівня. Причиною цього можуть

бути ряд існуючих викликів та перешкод, які впливають на цифровізаційні процеси в нашій країні, а саме: відсутність протягом тривалого часу концептуального бачення євроінтеграційних процесів у сфері цифрового розвитку, наявність ряду законодавчо неадаптованих питань до європейських стандартів, помітна відсталість цифрової інфраструктури України у порівнянні з країнами-членами ЄС, недосконалість сфери кіберзахисту, тощо. Також, усі ці проблеми безумовно загострилися у зв'язку триваючою повномасштабною військовою агресією, що також вимагає врахування теперішніх умов при прийнятті управлінських рішень.

Проте, незважаючи на все це Україна продовжує впровадження цифрових змін шляхом розширення електронних послуг, модернізації цифрової інфраструктури, оновлення нормативно-правової бази, підвищення рівня цифрової грамотності населення, участі у європейських програмах цифрового розвитку для того, щоб стати повноправним членом європейського цифрового середовища та досягти мети цифрового безвізу.

4. Проаналізовано досвід функціонування єдиного цифрового ринку ЄС на прикладі таких європейських країн як: Данія, Естонія та Польща. Досвід цих країн показує різний рівень цифрового розвитку, проте кожна з них реалізовує комплексний підхід, який включає адаптування законодавства, розвиток інфраструктури, впровадження цифрових технологій у бізнес сферу, забезпечення ефективного кіберзахисту даних на всіх рівнях, розвиток цифрових навичок населення, цифровізації державних послуг, тощо. Наприклад досвід Данії демонструє ефективну реалізацію державної політики цифрового розвитку про, що свідчить високий рівень цифрової доступності, наявність розвиненої та захищеної цифрової інфраструктури, домінування великої кількості підприємств, які використовують різні цифрові технології. Естонія є унікальним прикладом у сфері цифровізації державних послуг, кібербезпеки та впровадження технологій ШІ. Щодо Польщі, то не дивлячись на не найкращі показники цифровізації, країна прагне покращити наявну ситуацію, для цього її уряд сприяє розвитку цифрової доступності, відкритості

даних, цифровізації освітньої сфери, розвитку сфери телекомунікацій та мережевого зв'язку, покращення сфери кібербезпеки. Саме тому, унікальність досвіду зазначених країн потребує ретельної уваги з боку органів публічної влади України для визначення майбутніх напрямів та дій, які потрібно буде реалізувати для покращення рівня цифрового розвитку та пришвидшення євроінтеграційних процесів в Україні.

5. Сформульовано ряд пропозиції щодо напрямів удосконалення державної політики у сфері інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС, а саме:

- необхідно удосконалити нормативно-правову базу шляхом створення стратегії та прийняття ряду законодавчих змін задля усунення правових відмінностей з нормами ЄС;

- здійснювати заходи задля покращення цифрової інфраструктури шляхом розширення умов доступу до високошвидкісного Інтернету, впровадження технології мережі 5G, інвестування у сферу розвитку сервісної інфраструктури, тощо;

- стимулювати та надавати підтримку українському бізнесу шляхом забезпечення консультаційної підтримки, врахування думок представників бізнесу під час запровадження змін, та створення безкоштовних начальних програм для освоєння різних цифрових технологій;

- вдосконалювати сферу кіберзахисту шляхом запровадження програм з розвитку обізнаності населення у сфері кібербезпеки, ознайомлення органів публічного управління з зарубіжним досвідом, зокрема доцільно проаналізувати положення Естонського Стандарту інформаційної безпеки з метою адаптування їх досвіду для забезпечення більшої цифрової захищеності;

- підвищувати рівень цифрових навичок шляхом включення до освітнього процесу предмету з вивчення основ цифрової грамотності, розробляти навчальні платформи та збільшувати кількість безкоштовних курсів, які дозволять населенню розширювати свої знання у галузі цифрових

технологій, що в свою чергу буде стимулювати економічне зростання, покращувати рівня життя населення та конкурентноспроможності України на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шляхи імплементації європейської політики впровадження цифрових технологій: монографія / [К. В. Єфремова, О. В. Шаповалова, М.Г. Хаустова та ін.]; за ред. К. В. Єфремової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. 272 с.
2. Грень Р.Т. Інтеграція України в Єдиний цифровий простір ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. № 47. 2023 С. 25 – 29
3. Дзюкевич К. Дискурс розвитку цифрового ринку ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. №52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-19> (Дата звернення: 09.03.2024).
4. What is the digital single market about? URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/ict/bloc-4.html> (Дата звернення: 09.03.2024)
5. Смерічевський С. Ф., Поканевич Ю. В. Детермінанти адвокації стратегій розвитку українських цифрових ринків в умовах конкурентних та безпекових викликів. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 7 (07). С. 9–15. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.7-2> (Дата звернення: 09.03.2024).
6. A Digital Single Market Strategy for Europe. European Commission. 2015. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/8210/DSM_communication.pdf (Дата звернення: 09.03.2024)
7. The European Digital single market. URL: <https://www.eyes-on-europe.eu/the-european-digital-single-market/> (Дата звернення: 09.03.2024)
8. Schmidt C., Krimme R. How to implement the European digital single market: identifying the catalyst for digital transformation. *Journal of European*

Integration. 2022. Vol. 44, no. 1. P. 59–80. URL: <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.2011267> (Date of access: 09.03.2024)

9. i2010 – A European Information Society for growth and employment COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0229&from=EN> (Date of access: 09.03.2024)

10. Europe's Digital Competitiveness Report Main achievements of the i2010 strategy 2005-2009. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009SC1060&qid=1527681315953&from=EN> (Date of access: 09.03.2024)

11. Study «Mapping the Cost of Non-Europe, 2014-19» European Parliamentary Research Service. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536364/EPRS_STU%282015%29536364_EN.pdf (Date of access: 10.03.2024)

12. The ubiquitous digital single market. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/43/the-ubiquitous-digital-single-market> (Date of access: 09.03.2024)

13. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (Date of access: 09.03.2024)

14. TOOP makes the cross border once-only principle a reality in Europe. URL: <https://www.toop.eu/> (Date of access: 09.03.2024)

15. The Once-Only Principle Project (TOOP). URL: https://ec.europa.eu/isa2/isa2conf18/once-only-principle-project-toop_en/ (Date of access: 09.03.2024)

16. Artificial Intelligence for Europe. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION. COM (2018) 237 final URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN> (Date of access: 09.03.2024)
17. European approach to artificial intelligence. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence> (Date of access: 09.03.2024)
18. Shaping Europe's digital future. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europes-digital-future_en (Date of access: 09.03.2024)
19. Communication: Shaping Europe's digital future. Publications Office of the European Union. February 2020. URL: https://commission.europa.eu/document/download/84c05739-547a-4b86-9564-76e834dc7a49_en?filename=communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en.pdf (Date of access: 09.03.2024)
20. Історія становлення відносин Україна-ЄС. URL: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es> (Дата звернення: 10.03.2024)
21. Єфремова К. В. Динаміка інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. *IUS PRIVATUM*. 2019. №1. С. 25–32
22. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (Дата звернення: 15.03.2024)
23. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (Дата звернення: 15.03.2024)
24. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (Дата звернення: 15.03.2024)

25. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (Дата звернення: 15.03.2024)

26. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (Дата звернення: 15.03.2024)

27. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (Дата звернення: 17.03.2024)

28. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 р. № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (Дата звернення: 17.03.2024)

29. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (Дата звернення: 25.03.2024)

30. Економічні переваги від інтеграції в Єдиний цифровий ринок ЄС: названі реальні цифри. URL: https://thedigital.gov.ua/news/ekonomichni-perevagi-vid-integratsii-v-ediniy-tsifroviy-rinok-es-nazvani-realni-tsifri?fbclid=IwAR1qWy5YyftzjWPel5C9CunOqpxyihAA0NBOF5y1j8B5ePONTXIak3_nPA (Дата звернення: 27.03.2024)

31. E-Government Development Index Ukraine. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine> (Date of access: 30.03.2024)

32. The Network Readiness Index 2019. URL: https://networkreadinessindex.org/wpcontent/uploads/2022/09/NRI_2019_Report.pdf (Date of access: 30.03.2024)

33. Network Readiness Index 2020 Ukraine. URL: <https://networkreadinessindex.org/wp-content/uploads/2020/12/Ukraine.pdf> (Date of access: 30.03.2024)

34. Network Readiness Index 2023 Ukraine. URL: <https://download.networkreadinessindex.org/reports/countries/2023/ukraine.pdf> (Date of access: 30.03.2024)
35. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2018. URL: <https://cedakenticomedia.blob.core.windows.net/cedamediacontainer/kentico/media/general/publication/pdfs/wcydigitalranking2018.pdf> (Date of access: 30.03.2024)
36. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2019. URL: <https://conapri.org/wp-content/uploads/2020/09/imd-world-digital-competitiveness-rankings-2019.pdf> (Date of access: 30.03.2024)
37. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020. URL: <https://imd.cld.bz/IMD-World-Digital-Competitiveness-Ranking-2020> (Date of access: 30.03.2024)
38. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2021. URL: <https://imd.cld.bz/Digital-Ranking-Report-2021/200/> (Date of access: 30.03.2024)
39. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Каб. Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856: станом на 13 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text> (Дата звернення: 31.03.2024)
40. Мінцифра представила оновлену Дорожню карту інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-predstavila-onovlenu-dorozhnyu-kartu-integratsii-do-edinogo-tsifrovogo-rinku-es> (Дата звернення: 31.03.2024)
41. Дорожня карта інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects/evrointegraciya/roadmap> (Дата звернення: 01.04.2024)
42. Шнирков О.І. Розвиток єдиного цифрового ринку та цифрового союзу країн-членів ЄС // Діджиталізація сучасної системи міжнародних економічних відносин: монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, Р. О. Заблоцька та ін.; за ред. О. І. Шниркова. - К. : ВПЦ «Київський університет», 2020.

43. Digital Economy and Society Index (DESI) 2022. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi> (Date of access: 05.04.2024)
44. Digital Economy and Society Index (DESI) 2022 Denmark. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-denmark> (Date of access: 05.04.2024)
45. Digital Economy and Society Index (DESI) 2022 Estonia. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-estonia> (Date of access: 05.04.2024)
46. Digital Economy and Society Index (DESI) 2022 Poland. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-poland> (Date of access: 05.04.2024)
47. Digitaliseringsministeriet. URL: <https://www.digmin.dk/digitalisering> (Date of access: 06.04.2024)
48. About the Agency for Digital Government. URL: <https://en.digst.dk/about-us/> (Date of access: 06.04.2024)
49. The Danish Digital Journey. URL: <https://en.digst.dk/policy/the-danish-digital-journey/> (Date of access: 06.04.2024)
50. The Danish Government Digitisation Partnership URL: <https://en.digst.dk/digital-transformation/the-danish-government-digitisation-partnership/> (Date of access: 07.04.2024)
51. National Strategy for Digitalisation. URL: <https://en.digst.dk/strategy/the-national-strategy-for-digitalisation/> (Date of access: 07.04.2024)
52. Digitaliseringsrådet. URL: <https://www.digmin.dk/digitalisering/mere-om-digitalisering/digitaliseringsraadet> (Date of access: 07.04.2024)
53. The Danish National Strategy for Cyber and Information Security. URL: <https://en.digst.dk/strategy/the-danish-national-strategy-for-cyber-and-information-security/> (Date of access: 07.04.2024)

54. The Cyber Security Pact. URL: <https://www.digmin.dk/digitalisering/mere-om-digitalisering/cybersikkerhedspagten> (Date of access: 10.04.2024)
55. Broadband in Denmark. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/broadband-denmark> (Date of access: 10.04.2024)
56. The joint public digitization strategy. URL: <https://www.digmin.dk/digitalisering/mere-om-digitalisering/den-faellesoffentlige-digitaliseringsstrategi> (Date of access: 10.04.2024)
57. The Danish National Strategy for Artificial Intelligence. URL: <https://www.digmin.dk/digitalisering/mere-om-digitalisering/den-faellesoffentlige-digitaliseringsstrategi> (Date of access: 10.04.2024)
58. Implementation of the Digital Europe Programme. URL: <https://en.digst.dk/digital-transformation/the-digital-europe-programme/> (Date of access: 11.04.2024)
59. e-Estonia story. URL: <https://e-estonia.com/story/> (Date of access: 13.04.2024)
60. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. URL: <https://www.mkm.ee/> (Date of access: 13.04.2024)
61. Estonia – Estonian Digital Agenda 2030. URL: <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives/national-strategies/estonia-estonian-digital-agenda-2030> (Date of access: 13.04.2024)
62. e-Governance: the Estonian Case. URL: <https://sciencemediahub.eu/2019/10/16/e-governance-the-estonian-case/> (Date of access: 13.04.2024)
63. Digiteenuste arendamine. URL: https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiteenused/digiteenuste-arendamine?view_instance=0¤t_page=1 (Date of access: 13.04.2024)
64. Digiriigi Akadeemia. URL: <https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digioskused/digiriigi-akadeemia#digiriigi-abc> (Date of access: 13.04.2024)

65. Cyber security. URL: <https://e-estonia.com/solutions/cyber-security/ksi-blockchain/> (Date of access: 14.04.2024)
66. Information System Authority. URL: <https://www.ria.ee/en> (Date of access: 14.04.2024)
67. National Cyber Security Centre NCSC-EE. URL: <https://www.ria.ee/en/cyber-security/ncsc-ee/cyber-security-centre-ncsc-ee> (Date of access: 14.04.2024)
68. Estonian information security standard (E-ITS). URL: <https://www.ria.ee/en/cyber-security/management-state-information-security-measures/information-security-standard-e-its> (Date of access: 18.04.2024)
69. Bürokratt. URL: <https://investinestonia.com/estonias-burokratt-is-a-concept-of-how-state-could-operate-in-the-age-of-artificial-intelligence/> (Date of access: 18.04.2024)
70. The Ministry of Digital Affairs. URL: <http://archiwum.mc.gov.pl/en/the-areas-of-our-activity> (Date of access: 18.04.2024)
71. Dostępność cyfrowa. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/dostepnosc-cyfrowa> (Date of access: 18.04.2024)
72. Otwarte dane i zasoby. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/otwarte-dane-publiczne> (Date of access: 18.04.2024)
73. Narodowy Plan Szerokopasmowy. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/narodowy-plan-szerokopasmowy> (Date of access: 18.04.2024)
74. Wdrożenie usługi Advance Mobile Location w Polsce. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/wdrozenie-uslugi-advance-mobile-location-w-polsce> (Date of access: 18.04.2024)
75. Cyberbezpieczeństwo. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/cyberbezpieczenstwo> (Date of access: 18.04.2024)

76. Krajowy system cyberbezpieczeństwa. URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/krajowy-system-cyberbezpieczenstwa> (Date of access: 18.04.2024)

77. CyberPoland 2025. URL: <https://www.gov.pl/web/polski-lad/cyberpoland-2025> (Date of access: 19.04.2024)

78. Похиленко І.С. Правові цінності в цифровій площині як складова розвитку України в умовах воєнного стану на шляху до ЄС. *Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 23 лютого 2024 р.* – Тернопіль: Вектор, 2024. С. 119-121

79. Біла С.Т. Розвиток співробітництва між Україною та ЄС у сфері ІТ та цифровізації. *The 4th International scientific and practical conference «Contemporary challenges of society and ways to overcome them» (January 30 - February 02, 2024)* Tallinn, Estonia. International Science Group. 2024. С. 46-48

80. Проєкти Міністерства цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects> (Дата звернення: 20.04.2024)

81. Ловкайтес В.С., Харчевнікова Л.С. Світовий досвід розробки та реалізації національних програм та стратегій цифровізації бізнесу. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 2(30). С.854-867 URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-854-867](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-854-867)

82. Програма ЄС «Цифрова Європа» (2021-2027). URL: <https://business.diia.gov.ua/digital-europe-programme> (Дата звернення: 20.04.2024)

83. Підтримка цифрової політики в Україні. URL: <https://eu4ukraine.eu/projects-ua/eu-project-page-ua?id=1623> (Дата звернення: 20.04.2024)

84. Digital transformation for Ukraine (DT4UA). URL: <https://ega.ee/project/dt4ua/> (Date of access: 23.04.2024)

85. Бречко О. Управління формуванням єдиного цифрового ринку ЄС: інтеграційні виклики для України. *Всеукраїнська науково-практична*

конференція «Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах сучасних викликів». 2023. С. 27-31.

86. Перетятко А.І. Процес інтеграції цифрового сектору економіки України до єдиного європейського ринку. *Фінансова архітектура та сценарії конкурентних моделей розвитку: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 17 листопада 2023 р.* Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2023. С. 242-244

87. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (Дата звернення: 25.04.2024)

Ім'я користувача:
Національної економіки та публічного управління О...

ID перевірки:
1016257015

Дата перевірки:
16.05.2024 19:03:57 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.05.2024 19:05:42 EEST

ID користувача:
100005719

Назва документа: Мілюхіна А.Д. ЕА-401 КБР

Кількість сторінок: 64 Кількість слів: 13864 Кількість символів: 105310 Розмір файлу: 763.25 KB ID файлу: 1016044265

5.71% Схожість

Найбільша схожість: 0.74% з Інтернет-джерелом (<https://duan.edu.ua/images/News/UA/International/Jean-Monnet/Tea..>)

5.3% Джерела з Інтернету

406

Сторінка 66

3.97% Джерела з Бібліотеки

287

Сторінка 69

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1